

Roma pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Roma pygua kuery pe Paulo ombopara va'ekue

Kova'e kuaxia ma Roma tetã py Jesus remimbo'e kuery ikuai va'e peguarã apóstolo Paulo ombopara va'ekue. Paulo ma opa rupi oo raka'e ayvu porã omombe'u vy. Ha'e rã Roma tetã py ma ndooi ranhe. Ha'e py ma amboae kuery omboypy raka'e igreja. Ha'e py Paulo ovaẽxe avi vy ha'e pygua kuery pe ombopara kova'e kuaxia. Aipoe'i: "Mba'eta roexaxe ete, peẽ kuery pe voi aikuaa uka aguã Nhe'ẽ guigua penembaraeteve aguã. Ha'e rami avi peẽ kuery reve joo meme nghanhombarate aguã jajeroviaa rupi, peẽ ha'e xee. ... Mba'eta xee naxĩ ayvu porã amombe'u aguã, mba'eta ha'e va'e rupi Nhanderuete oexa uka opo'akaa ogueraa jepe vy hexe ojerovia va'e ha'e javive, jypy'i judeu regua, ha'e gui grego regua guive. Mba'eta ayvu porã rupi Nhanderuete oikuaa uka ojeuguigua teko porã. Ha'e va'e ma jajerovia rã ome'ẽ 'rã", he'i (1.11-12,16-17a).

Mba'exa 'rã tu nhande kuery nhandereko vai va'e meme teĩ Nhanderuete nhanemboeko porã? Mba'eta Paulo aipoe'ia rami: "Mba'eta nhande ha'e javive jajejavu vy ndajaupity kuaai Nhanderuete rexakãa. Ha'e rami teĩ Nhanderuete nhanemboaxya rupi rive nhanemboeko porã 'rã Cristo Jesus nhandejogua rire. Mba'eta Jesus ma Nhanderuete ombou vy oikuaa uka raka'e jejavya pe'aa'ã, jajerovia rã huguy py ombogue aguã jajejavuyague" (3.23-25a).

"Ha'e gui ma jajeroviaa re Nhanderuete nhanemboeko porã rire hexeve peteĩ rami ju jaiko, nhande-Senhor Jesus Cristo re vy" (5.1). Ha'e nunga rupi nhande ae nhanhea'ãa rupi e'ỹ Nhanderuete nhanemboeko porã, ha'e rã Jesus re jajerovia ramo nhanemboaxy vy rive ombogue 'rã nhandereko vaiaty, ha'e nhandevy ome'ẽ 'rã ojeuguigua teko porã.

Oxarura reve ijayvu vy omboypyague

1 ¹Xee Paulo ma Jesus Cristo rembiguai aiko. Apóstolo-rã xerenõ ha'e Nhanderuete guigua ayvu porã amombe'u va'erã xeporavo.

²Ha'e va'e ayvu ma yma ma voi Nhanderuete oikuaa uka aguã re ijayvu ojepegua profeta kuery omboparaa rupi,

³Gua'y rekorã re ijayvu vy. Ha'e va'e ma ngo'o re oiko Davi ramymino,

4 ha'e rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ re ma omanoague gui onhemoete jevy vy ojekuaa uka Nhanderuete Ra'y ipo'akapa va'ea. Ha'e va'e ma Jesus Cristo nhande-Senhor.

5 Hexe vy oremboaxy vy oremoĩ apóstolo-rã guery omboete ukua rupi vy, judeu e'ỹ va'e ha'e javi regua hexe ojerovia vy onhe'ẽ rendu aguã.

6 Ha'e kuery regua ma peẽ voi pendekuai, Jesus Cristo peguarã penerenoĩ rire.

7 Peẽ kuery Roma tetã pygua Nhanderuete rembiayvu ha'e iky'a e'ỹ va'erã penerenoĩ va'ekue ha'e javive pe ambopara. Tove peẽ kuery tapendu penemboaxya ha'e mby'a porã Nhanderuete ha'e Senhor Jesus Cristo guigua.

Cristo pegua kuery Roma py ikuai va'e Paulo oexaxea re ijayvuague

8 Jypy ma peẽ kuery ha'e javi re arovy'a Xeruete Jesus Cristo rery rupi, mba'eta yvy jave re pejerovia etea oendupaa.

9 Mba'eta Nhanderuete oikuaa peẽ kuery re xema'endu'a riaea. Ixupe ae xenhe'ẽ py guive amba'eapo aikovy Ta'y regua ayvu porã amombe'ua rupi.

10 Ixupe anhembo'e nhavõ ajerure ha'eva ára, Nhanderuete oipotaa rami peẽ kuery roipou aguã re.

11 Mba'eta roexaxe ete, peẽ kuery pe voi aikuaa uka aguã Nhe'ẽ guigua penembaraeteve aguã.

12 Ha'e rami avi peẽ kuery reve joo meme nghanhomombaraete aguã jajeroivia rupi, peẽ ha'e xee.^a

13 Mba'eta irmão kuery, aipota peikuaa peẽ kuerya py mbovykue rei e'ỹ aaxea teĩ, peẽ kuery mbyte rupi voi ajou aguã Jesus peguarã, judeu e'ỹ va'e mboae ikuai rupi ajapoa rami avi. Ha'e rami teĩ aỹ peve nda'evei.

14 Mba'eta grego kuery ha'e amboae regua pe voi xee areve teri ayvu porã amombe'u aguã, ombo'epa pyre ha'e kuaxia ndoexa kuaai teri va'e pe guive.

15 Ha'e nunga rupi Roma tetã py pendekuai va'e pe voi ayvu porã amombe'u aguã rami aiko.

Jesus Cristo re jajeroivia ramo teko porã ome'ẽa aguã re ijayvua

16 Mba'eta xee naxĩ ayvu porã amombe'u aguã, mba'eta ha'e va'e rupi Nhanderuete oexa uka opo'akaa ogueraa jepe vy hexe ojerovia va'e ha'e javive, jypy'i judeu regua, ha'e gui grego regua guive.^b

17 Mba'eta ayvu porã rupi Nhanderuete oikuaa uka ojeguigua teko porã. Ha'e va'e ma jajeroivia rã ome'ẽ 'rã, mba'eta ojerovia va'e pegua ae, ipara re oĩa rami: “Heko porã va'e ma ojeroviaa rupi 'rã ikuai”, he'iaague rami.^c

a 1.10-12 Romanos 15.22-29; Atos 28.15   b 1.16 2 Timóteo 1.6-12; Romanos 3.21-24
c 1.17 Habacuque 2.4

Avakue mba'emo rive ombojeroviaa ha'e opa marã rei ikuai re ijavyua

18 Mba'eta Nhanderuate ma opoxya avi oikuaa uka yva gui, ojevavy ha'e heko vai va'e ha'e javive rovai, mba'eta ha'e kuery gueko vaia rupi vy ndoikuaaxei anhetẽ va'e.

19 Mba'eta ha'e kuery oikuaa ae Nhanderuate reko oikuaa pyrã oĩ va'e, ha'e kuery pe ha'e ae oikuaa uka ramo.

20 Mba'eta Nhanderuate reko ma ndajaexai va'eri yvy itui ypy'i guive jaikuaa porã rã guive hembiapokue re jaikuaa pota vy. Ha'e nunga rupi jaikuaa porã rã ipo'akaa opa va'erã e'ỹ ha'e imarã e'ỹa. Ha'e rami vy heko vai va'e kuery "Aikuaa vy e'ỹ rima ajevavy" he'i aguã nda'evei.

21 Mba'eta ha'e kuery Nhanderuate reko oikuaa tei nomboetexei vy iuxupe "Xeruate" nde'i, ndoguerovy'ai guive. Ha'e rami rãgue py opëxaa py ovare e'ỹ va'e opyta, ha'e opy'a py mba'eve noenduvei ramo pytũmba.

22 Ojeupe ae "Hi'arandu va'e" he'i va'eri inhakã porã ve'ỹ va'e opyta.

23 Ha'e rami vy Nhanderuate imarã e'ỹ ha'e hexakãmba va'e ombojerovia rãgue py avakue imarã va'e ra'angaa rive ombojerovia, ha'e gui guyra, mymba ha'e yvy rupi otryry va'e ra'angaa guive.

24 Ha'e nunga rupi Nhanderuate omboaxa ha'e kuery ae onhemboeko ky'a aguã, opy'a re opa marã rei ikuaixea oĩa rami rive ikuai aguã, guete voi joo meme omongy'a aguã.

25 Mba'eta Nhanderuate guigua anhetẽ va'e rãgue py apu rive ha'e kuery oguerovia. Ha'e rami vy imoingoare rãgue py ombojerovia hemimoingo kuery rive. Ha'e rã Nhanderuate anho ha'eve nhambojerovia aguã, raka'e rã peve. Amém.

26 Ha'e nunga rupi ae Nhanderuate omboaxa itavy reixea rupi rive ikuai aguã. Kunhague voi guekorã va'ekue omboekovia vy ha'eve'ỹa rami ikuai.

27 Avakue voi ha'e rami ae avi ojepe'a gua'yxy reve joguerekoa gui. Ha'e vy jomeme itavy reixe vy avakue meme joavyky rei. Ha'e rami rire ojee ae oendu ojevavyague re ha'evea rami opagaa.

**Amboae regua kuery opa marã rei ikuai aguã
Nhanderuate omboaxaa re ijavyua**

28 Nhanderuate reko ha'e kuery oikuaa va'eri oikuaa ete aguã ndojou porãi ramo omboaxa opëxaa py ojou vaipy ikuai, ha'e ha'eve'ỹ va'e anho ojapo aguã.

29 Ha'e kuery re ma teko vai anho oĩ, tavy reia, hakãte'ỹa ha'e porayvu e'ỹa. Joe ija'e e'ỹa rupi anho ikuai, jojukaa ha'e joguero'aa rupi guive.

Nhombotavypa rei ha'e porayvu e'ỹ rei va'e ikuai. Joe ijavyu rei,

30 ijavyuxe, neĩ Nhanderuate re voi nda'ija'ei, ojee anho ojerovia ha'e ima'endu'a va'e, mba'emo vai re anho onhembopy'a, nguu kuery nonhe'ẽ rendui,

³¹ iporã va'e noenduvei, oayvuague ndojapoi, porayvu e'ÿ ae va'e, ha'e nanhomboaxy kuaavei va'e guive.

³² Ha'e kuery oikuaa ae Nhanderuete ha'veea rami omokanhymba r'ãa ha'e rami ikuai va'e. Ha'e ramive ma ojapove tema okuapy, ha'e amboae kuery ha'e rami ikuai rã oexa vy ojou porã guive.

Judeu ha'e judeu e'ÿ regua ombopaga pyrã ikuai re ijayvua

2 ¹ Ha'e nunga rupi ndee renhombopagaxe vai va'e, ndee voi nda'vevei "Aikuaa vy e'ÿ rima ajejavy" re aguã, mba'eta amboae kuery rembopagaxea py ndee ae renhombopaga uka, mba'eta rejou vai va'e ramigua ndee voi rejapo.^d

² Ha'e rã Nhanderuete ma ha'veea rami rã ombopaga ha'e rami ikuai va'e, jaikuaa pavẽ.

³ Ha'e rami teĩ ndee renhombopaga ukaxe va'eri ha'e rami ae reiko va'e, rexa'ã ri ty'y reo jepe aguã re Nhanderuete nembopaga aguã gui?

⁴ Ndereikuaari ri ty'y rejeko rerova aguã ae Nhanderuete oexa ukaa nderayvua? Tyrã pa nerembovarei ri ty'y oexa uka rã opa mba'e py nderayvua, nanembopaga voi ha'e nerarõ area?

⁵ Ha'e rami py neakã ratã ha'e ndepy'a py nderejeko rerovaxei vy ndejee ae remoĩ ukave Nhanderuete poxya. Ha'e va'e ma ha'veea rami nhombopagaa ára py oexa uka rã.

⁶ Mba'eta petei-teĩ pe ombojoja rã oikoague repy.^e

⁷ Ha'e rami vy tekove marã e'ÿ ome'ẽ rã iporã va'e rupi anho ikuai vy hexakãmbaa, omboetea aguã ha'e imarã e'ÿ aguã re onhea'ã va'e kuery pe.

⁸ Ha'e rã joapo vaia rupi ikuai va'e pe ma oexa uka rã ivaia ha'e opoxya, anhetẽ va'e rupi e'ÿ, teko vaia rupi anho ikuai va'e pe.

⁹ Mba'eta heko vai va'e kuery áry ou rã ojexavai ha'e ikuai axy aguã, judeu kuery pe ranhe, ha'e gui grego kuery pe avi.

¹⁰ Ha'e rã iporã va'e rupi ikuai va'e pe ma ome'ẽ rã guexakã, imboetea ha'e imoingo porãarã, judeu kuery pe ranhe, ha'e gui grego kuery pe avi,

¹¹ mba'eta Nhanderuete ma petei regua rive joegui oayvuve va'e'ÿ.

¹² Ha'e nunga rupi lei revegua e'ÿ ojejavy va'e ha'e javi ma lei re'ÿ avi rã okanhy. Ha'e rã lei revegua ojejavy va'e ma lei re oĩa rami ae rã ombopagaa.

¹³ Mba'eta Nhanderuete renonde ma lei oendu rive va'e'ÿ rã heko porã, lei re oĩa rami ikuai va'e anho rã omboeko porã.

¹⁴ Ha'e nunga rupi xapy'a rei amboae regua kuery, lei revegua e'ÿ teĩ lei re oĩa rami ikuai rã oikuaa rami ae. Ha'e va'e kuery ma lei ndojopyi teĩ ha'e kuery ae oikuaa rã lei regua.

d 2.1 Mateus 7.1,2   **e 2.6** Salmo 62.12; Provérbios 24.12

15 Ha'e rami vy ha'e kuery oexa uka 'rã opy'a re lei regua oĩa, o'arandua gui ae oikuaa guekorã. Ha'e rami vy amongue py oikuaa 'rã ojejavya, ha'e rã amongue py ma oikuaa 'rã ha'evea rami ikuai.

16 Ha'e nunga ha'e javi ojekuaa porã 'rã avakue nhemi rupi ikuaiague re Nhanderuede oikuaa potaa ára. Ayyu porã amombe'u aikovya rami vy Cristo Jesus pe ae 'rã oikuaa pota uka.

Judeu kuery “Aikuaa vy e'ỹ rima ajevavy” he'i aguã nda'eveia re ijayvua

17 Ha'e gui ndee ma “Judeu” 'epy va'e reiko. Rejerovia reikovy lei re oĩa rami reikoa re, ha'e “Nhanderuede rembiayvu aiko” 're vy revy'a.

18 Lei re oĩa rami nembo'ea rã reikuaa ae Nhanderuede oipota va'e ha'e rejapo kuaa iporã va'e.

19 Ndee rexa'ã rã ndee ae reiko ára revegua e'ỹ mboguataa, pytüa rupi ikuai va'e moexakãa,

20 hi'arandu e'ỹ va'e rerekoa ha'e kyrĩgue mbo'ea, mba'eta lei rupi vy 'arandua ha'e anhetẽgua reikuaapa merami.

21 Ha'e rami avi nhombo'ea reiko va'eri mba'e re tu nerenhembo'ei ndee ae? Imonda e'ỹ aguã renhomongeta va'eri ndee ae ri ty'y nemonda va'ety?

22 Joupe “Pendetavy eme”, 're va'eri ndee ae ri ty'y ndetavy? Mba'emo ra'angaa rejou vai va'eri ta'angaa pegua templo gui nemonda va'e ty'y?

23 Lei rejou porã va'eri lei rovai reikoa py Nhanderuede neremboete ukai.^f

24 Mba'eta ipara re oĩa rami: “Peẽ kuery káuxa amboae regua kuery ijayvu vai 'rã Nhanderuede rery re”, he'ia rami ae pendekuai.^g

Judeu regua anhetẽ ete va'e re ijayvua

25 Mba'eta ndepire remboi ukaague ma lei re oĩa rami ete ri reiko ramo ovare. Ha'e rã lei re oĩa rami e'ỹ ri reiko ramo opire omboi uka e'ỹ va'e rami repyta.

26 Ha'e rami avi amongue opire omboi uka e'ỹ va'eri lei re oĩa rami ikuai ramo ha'e kuery pe “Opire omboi uka va'ekue rami ikuai”, he'i pavẽ 'rã.

27 Ha'e rami vy opire omboi uka e'ỹ va'eri lei re oĩa rami ikuai va'e kuery ijayvu 'rã okuapy ndere, mba'eta ipara re oĩ va'e reikuaa vy ndepire remboi uka va'eri lei re oĩa rami e'ỹ reiko.

28 Mba'eta judeu ete ma guete re rive'ỹ oexa uka judeu oikoa, mba'eta opire omboi uka aguã oeja pyre ma ngo'o re rive'ỹ 'rã ojapo aguã.

29 Ha'e rami 'rãgue py judeu ete ma opy'a py 'rã ha'e rami ikuai, ha'e opire omboi uka aguã oeja pyre ma ipy'a reguarã, nhe'ẽ re ae, ipara regua rive'ỹ. Ha'e rami ikuai va'e ma avakue rive'ỹ 'rã oguerovy'a, Nhanderuede ae 'rã oguerovy'a.^h

^h 2.29 Tery “Judeu” ma “Oguerovy'apy” he'ia.

^f 2.23 Romanos 3.19,20   ^g 2.24 Isaías 52.5; Ezequiel 36.22

Paulo mbovaia ayvu oĩa

3 ¹Ha'e gui mba'e nunga py tu amboae regua reko gui judeu kuery reko ha'eveve? Mba'erã nda'u ovare ha'e kuery opire omboi ukaa?
²Mba'eta heta ogueroko iporã va'e, opa mba'e py. Jypy'i ma judeu kuery pe Nhanderujete ombou raka'e oayvu.ⁱ

³Ha'e gui? Judeu regua amongue ndogueroviai rire nda'u Nhanderujete ndoikovei 'rã ri ojeroviapy?

⁴Any teve. Avakue ijapu va'e meme teĩ Nhanderujete ma anhetẽ va'e ae, ipara oĩa rami vy: "Oikuaa pavẽ 'rã ndeayvua anhetẽ memea. Ha'e ramo ndereko re oikuaa potaa rã ndepo'aka 'rã", he'ia rami.^j

⁵Ha'e gui amongue aipoe'i 'rã: "Nhandereko vaia ojapo 'rã Nhanderujete reko porãa ojekuaa porãve aguã rami", he'i 'rã. Mba'ixa 'rã tu nhambovai? Nda'evei ri nda'u Nhanderujete nhandereko vaia re nhanembopaga aguã? (Nami avakue rami rive xeayvu.)

⁶Any. Ha'e rami va'e rire mba'ixa 'rã tu ha'eve Nhanderujete vvy re ikuai va'e re oikuaa pota aguã?

⁷Ha'e gui aipoe'ea avi: "Xeapua ojapo 'rã Nhanderujete anhetẽ va'ea ojekuaa porãve aguã rami, ha'e omboeteave 'rã guive. Ha'e rami rã mba'e re tu xevy pe 'Ojejavý va'e' he'i vvy xembopaga 'rã?" 'ea.

⁸Any, ha'e rami va'e rire ha'eve avi teĩ 'rãgue "Teko vai rupi tema nhandekuai mba'emo porã oiko aguã" ja'e aguã. Amongue ijapu vvy omombe'u 'rã ha'e rami ae oreayvua rami. Ha'e kuery ma ha'evea rami 'rã ombopaga.

Jajejavý va'e memea re ijayvua

⁹Ha'e gui mba'ixa tu jaikuaa? Ore judeu kuery teve amboae regua gui orereko porãve va'e? Any, neĩ peteĩ henda py. Mba'eta amombe'u ae ma judeu ha'e grego kuery jejavya guy py ikuai va'e memea,

¹⁰ipara oĩa rami: "Jipoi heko porã va'e, neĩ peteĩve.^k

¹¹Jipoi oikuaa ete va'e, jipoi Nhanderujete oeka va'e.

¹²Mba'eta ojepe'a pavẽ, joo rami meme ovare'ỹ va'e ikuai. Jipoi iporã va'e ojapo va'e, neĩ peteĩve."

¹³"Ha'e kuery jyryvi ma omanogue rupa ojepe'a va'e rami. Oapekũ py nhombotavypa." "Ha'e kuery juru re ma mboi guigua veneno ramigua oĩ."

¹⁴"Ijuru tynyẽ oiny ayvu vai ha'e py'a vaikue reia anho."

¹⁵"Ha'e kuery py ma tuguy omoẽ aguã katy oo vvy inhakuã.

¹⁶Ikuai rupi ma nhomokanhyarã ha'e nhomomboriauarã oĩ.

¹⁷Ha'e rã tape ikuai porã aguã ma ndoikuaai."

---

i 3.2 Romanos 9.4,5 j 3.3,4 Salmo 51.4; Romanos 9.6-8; 11.1-5,25-27
k 3.10 Gálatas 3.11,22

18 “Ha'e kuery re noĩ ae Nhanderuete renonde ojererokyje aguã.”^l

Judeu kuery amboae regua rami avi ojejavy va'ea re ijavyua

19 Ha'e gui lei re oĩ va'e ha'e javi ma lei rupi ikuai va'e pegua ae, jaikuaa. Ha'e ramo Nhanderuete renonde yvy jave re ikuai va'e okyryrĩmba ha'e opaga aguã rami ikuai aguã.

20 Mba'eta lei re onhea'ãa rupi ma avave rei nomboeko porãai 'rã henonde, mba'eta lei gui ma jaikuaa 'rã jajejavy va'e memea.^m

Jesus Cristo re jajerovia ramo nhanemboeko porãa aguã re ijavyua

21 Ha'e gui aỹ ma lei rupi e'ỹ Nhanderuete oikuaa uka ojeuguigua teko porã, lei ha'e profeta kuery omombe'u ma voi va'ekue.

22 Mba'eta Nhanderuete guigua teko porã ma Jesus Cristo re jajerovia ramo ome'ẽ. Ojerovia va'e ha'e javive pegua oĩ, [ha'e javi regua peguarã ombou,] mba'eta joo ramigua meme nhandekuai,

23 mba'eta nhande ha'e javive jajejavy vy ndajaupity kuaai Nhanderuete rexakã.ⁿ

24 Ha'e rami teĩ Nhanderuete nhanemboaxya rupi rive nhanemboeko porã 'rã Cristo Jesus nhandereraa jepe rire.

25 Mba'eta Jesus ma Nhanderuete ombou vy oikuaa uka raka'e jējavya pe'aa'ã, jajerovia rã huguy py omboguepa aguã jajejavyague. Ha'e rami py Nhanderuete oexa uka ha'evea rami joguereko va'ea, mba'eta oarõ are kuaa va'e vy ymagua kuery ojejavyague re nombopaga potai ranhe raka'e.^o

26 Ha'e gui aỹ ma oexa uka ha'evea rami joguereko va'ea, mba'eta heko porã va'e oiko, ha'e Jesus re ojerovia va'e kuery mboeko porãa guive.

27 Ha'e rami rire nda'u ha'eve nhanhemboyvate aguã? Peteĩve henda py nda'evei. Mba'e re tu nda'evei? Mba'eta nhande ae nhanhea'ã rupi e'ỹ jaa jepe, hexe jajerovia vy rive.

28 Ha'e nunga rupi jaikuaa jajerovia ramo 'rãe nhanemboeko porã, lei rupi nhanhea'ãa rupi e'ỹ.

29 Tyrã pa Nhanderuete nda'u ore judeu kuery Ruete anho ri oiko? Amboae kuery Ruete guive e'ỹ ri ty'y? Tá, amboae kuery Ruete guive oiko,

30 mba'eta Nhanderuete ma peteĩ'i. Ha'e rami vy judeu kuery ojerovia rã omboeko porã 'rã, ha'e amboae kuery voi ojerovia rã omboeko porã avi 'rã.

l 3.10-18 Salmo 5.9; 10.7; 14.1-3; 36.1; 53.1-3; 140.3; Eclesiastes 7.20; Isaías 59.7-8

m 3.19,20 Romanos 7.7,8; Gálatas 2.16

n 3.21-24 Romanos 1.17; 2 Coríntios 5.21; Gálatas 2.15-21; Filipenses 3.9

o 3.25 Atos 17.30,31

³¹Ha'e gui jajeroviaa rupi jaa jepea py nda'u jajapo ri lei mba'erã ovare ve'ỹa rami? Any, peteĩve henda py. Ha'e rami 'rãgue py lei re oĩ va'e jaikuaa uka anhetẽ memea.

Abraão ojerovia ramo omboeko porãague re ijayvu

4 ¹Ha'e gui mba'e tu Abraão oupity raka'e? Mba'eta ha'e va'e ma ngo'o re oiko ore judeu kuery ramoĩ ypy.^p

²Ha'e gui Abraão ha'e ae onhea'ã rupi onhemboeko porã va'e rire oguereko 'rãgue onhemboyvate aguã. Ha'e rami avi Nhanderuete renonde ndoguerekoi,

³mba'eta mba'e he'i tu ipara? “Abraão ojerovia Nhanderuete re. Ha'e ramo ojeroviaa re ome'ẽ teko porã”, he'iaque.^q

⁴Ha'e gui omba'eapo va'e pe omba'eapoague repy ma ome'ẽa va'e rive e'ỹ, ixupe guarã ae oĩ.

⁵Ha'e rã amongue ha'e ae onhea'ã 'rãgue py heko vai va'e mboeko porãa re ojerovia ramo ma ixupe ome'ẽ 'rã teko porã, ojeroviaa re rive.

⁶Ha'e rami ae Davi voi ijayvu raka'e, mba'eta omombe'u amongue onhea'ã e'ỹ re ixupe Nhanderuete teko porã ome'ẽ ramo ovy'a ete 'rãa. Ha'e vy aipoe'i:

⁷“Ovy'a ete 'rã heko vaiague omboguepaa va'e, ojejavyague oja'o'ipaa ramo.

⁸Ovy'a ete 'rã avakue ha'e kuery pe Senhor ‘Heko vai va'e' nde'i ramo”, he'i raka'e.’

⁹Ha'e gui opire omboi uka va'ekue pegua anho 'rã nda'u ovy'a ete aguã oĩ, tyrã pa opire omboi uka e'ỹ va'e pegua avi? Mba'eta “Abraão ojeroviaa re rive ixupe ome'ẽ teko porã”, ha'eague rami.

¹⁰Mba'e tu ojapo ramo teko porã ome'ẽ raka'e? Opire omboi uka rire ri nda'u ome'ẽ, tyrã pa opire omboi uka e'ỹ re? Opire omboi uka rire'ỹ, omboi uka e'ỹ mbove ma voi teko porã ome'ẽ raka'e Abraão pe.

¹¹Mba'eta opire omboi uka aguã ma hekorã Nhanderuete oeja raka'e oikuaa uka aguã ojeroviaa re teko porã ixupe ome'ẽague, opire omboi uka e'ỹ teri reve. Ha'e rami rire ojerovia va'e ha'e javi ru opyta, opire omboi uka e'ỹ va'e kuery pe guive, mba'eta ha'e kuery voi ojerovia ramo ome'ẽ 'rã teko porã.

¹²Ha'e gui ore orepire romboi uka va'e ru avi oiko. Mba'eta ore ma orepire romboi uka va'e rive e'ỹ orekuai, nhanderu Abraão opire omboi uka e'ỹ re ojeroviaague rami rojerovia va'e avi.

¹³Ha'e rami ae avi lei rupi e'ỹ Abraão ha'e hamymino kuery pe Nhanderuete ijayvu raka'e ko yvy ome'ẽ aguã re, ha'e rã ojeroviaa re teko porã ojopy rire.

14 Ha'e rã lei re ikuai va'e pe yvy ome'ẽ aguã re ijayvu va'e rire Abraão ojeroviaa ndovarei rãgue, ha'e ixupe ijayvuague voi oaxa rive rãgue.

15 Mba'eta lei gui ou Nhanderuete ipoxy aguã, ha'e rã lei ndoikuaaia py ma jipoi avi lei rovai ojevavy va'e.

16 Ha'e nunga rupi ae jajeroiviaa re Nhanderuete ome'ẽ teko porã, nhanemboaxy ramo rive jaupity aguã. Ha'e ramo Abraão ramymino kuery ha'e javive pe ijayvuague oĩ atã rã, lei rupi ikuai va'e pe anho e'ỹ, Abraão rami ojerovia va'e kuery ha'e javive pe, (mba'eta nhande kuery pavẽ ru oiko,

17 ipara re “Heta regua rurã romoĩ” he'iague rami vy), mba'eta Nhanderuete renonde hexe ojerovia. Mba'eta Nhanderuete ma omano va'ekue moingovea, ha'e ndoikoi teri va'e pe “Oiko ae” he'i va'e guive.^s

18 Abraão oarõ aguã noĩ merami teĩ oarõ nho vy ojerovia rire heta regua ru opyta, ixupe “Heta rã neramymino kuery ikuai” he'iague rami vy.^t

19 Ikangy e'ỹ re ojerovia nho vy oikuaa pota guete omanogue rami oĩa re, mba'eta cem ma'etỹ ma ogueroko, ha'e Sara voi guaimi'i ete ma.

20 Ha'e rami teĩ ndoguerovia e'ỹi Nhanderuete ijayvuague, oexaã reia noĩ. Ha'e rami rãgue py ojeroviaa py imbaraeteve ovy, oguerovy'a guive Nhanderuete,

21 mba'eta oikuaa porã oayvuague ojapo aguã ipo'aka va'ea.

22 Ha'e nunga rupi ae “Ojeroviaa re ome'ẽ teko porã” he'i.^u

23 Ixupe anho e'ỹ guive ipara oiny ome'ẽa rami,

24 nhande kuery pe guive, mba'eta nhandevy pe avi ome'ẽ rã teko porã, nhande-Senhor Jesus omanoague gui omboete ju va'ekue re jajeroivia ramo.

25 Ha'e va'e ma omboaxaa raka'e nhandereko vaia re omano aguã, ha'e gui onhemboete ju nhanemboeko porã aguã.

Jajeroiviaa re Nhanderuete nhanemboeko porã rire hexeve jaiko porã aguã re ijayvua

5 1 Ha'e gui ma jajeroiviaa re Nhanderuete nhanemboeko porã rire hexeve peteĩ rami ju jaiko, nhande-Senhor Jesus Cristo re vy.

2 Hexe jajeroivia vy Nhanderuete nhanemboaxya rupi nhandekuai, ha'e Nhanderuete rexakãa ojekuaa aguã nharõ vy javy'a jaikovy guive.

3 Ha'e rami anho e'ỹ, jajexavaia py voi javy'a, mba'eta jaikuaa jajexavaia ojapo jaropo'akave aguã rami.

4 Ha'e gui mba'emo jaropo'aka vy jaikuaa Nhanderuete nhanderovy'aa. Ha'e nhanderovy'a ramo jareko iporã va'e nharõ aguã.^v

5 Nharõa py ndajajekorei guive, mba'eta nhandepy'a re Nhanderuete oendu uka ae nhanderayvua. Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ nhandere ombou va'ekue gui nhaendu.

⁶Mba'eta nhandekangy teri reve Cristo omano raka'e nhandereko vai va'e re, oa'angaague ára py ete.

⁷Heko porã va'e re vy haxy amongue omano aguã, ha'e rã porayvu va'e re ma amongue nhi'ã omano 'rã.

⁸Ha'e rã Nhanderuete ma po rami oexa uka nhanderayvua: jajejavya rupi teri jaiko reve Cristo omano raka'e nhandere.

⁹Ha'e rami rire, aỹ katuve ma huguy rupi nhandemboeko porã rire nhandereraa jepe 'rã nhombopaga aguã gui.

¹⁰Mba'eta Nhanderuete rovaigua teri jaiko reve Ta'y omano vy hexeve peteĩ rami ju nhandemoingo rire aỹ katuve ma hexeve peteĩ rami nhandemoingo vy nhandereraa jepe 'rã, oikove ju rire.

¹¹Ha'e nunga anho e'ỹ, Nhanderuete re ae javy'a, nhande-Senhor Jesus Cristo re vy. Mba'eta hexe vy aỹ peteĩ rami nhandekuai Nhanderuete reve.

Adão re Cristo ombojojaague

¹²Mba'eta peteĩ'i ava gui jējavya oiko ypy raka'e yvy jave re, ha'e jējavya gui oiko avi nhamano aguã. Ha'e rami py nhande pavẽ nhamano aguã rami nhandekuai, pavẽ jajejavy rire.

¹³Mba'eta lei oejaa e'ỹ mbove ma voi jējavya oĩ ae ma raka'e yvy re, lei ndoikuua ukaai teri jave avave pe “Lei rovai ojejavy” nda'eai teĩ.

¹⁴Ha'e rami avi Adão guive Moisés oiko peve manoa ipo'aka raka'e, ayvu rovai Adão ojejavyague rami ete ndojejavyi va'e kuery re voi. Adão ma nhanderamoi ypy raka'e, ou va'erã va'e kuua ukaarã.

¹⁵Ha'e rami avi Adão ojejavy jave guare rami e'ỹ oiko tekove meẽ rivea ou rã, mba'eta peteĩ'i ojejavy rire heta omano. Ha'e gui ma heta pe avi Nhanderuete oexa uka omboaxya, amboae ava Jesus Cristo ombou vy.

¹⁶Ha'e rami avi tekove ome'ẽmby ma peteĩ anho ojejavy jave guare rami e'ỹ guive, mba'eta peteĩ'i ojejavyague gui oiko raka'e nhombopagapa aguã. Ha'e gui heta jajejavyague gui Nhanderuete nhandemboaxya oexa uka vy nhandemboeko porã.

¹⁷Peteĩ'i ojejavyague gui ae manoa ipo'aka rire teĩ Nhanderuete nhandemboaxya ha'e teko porã ome'ẽ rã jaupity va'e katuve ma nhandepo'aka 'rã peteĩ'i re vy. Ha'e va'e ma Jesus Cristo.^w

¹⁸Mba'eta peteĩgue'i ojejavya ague gui nhande kuery pavẽ re oiko raka'e japaga aguã. Ha'e rã peteĩgue'i joapo porãague gui nhande kuery pavẽ pe oiko avi nhandemboeko porã rã tekove jaupity aguã.

¹⁹Mba'eta peteĩ'i ava nonhe'ẽ renduiague gui heta ikuai raka'e ojejavy va'e. Ha'e gui ma peteĩ'i onhe'ẽ renduague gui ju heta ikuai 'rã heko porã va'e.

20 Ha'e gui ma lei oejaa avi raka'e jejavya ojekuaa porãve aguã, va'eri jejavya hetave ramo nhanemboaxya voi hetave avi oexa uka raka'e.

21 Ha'e rami avi jejavya ipo'aka raka'e pavẽ nhamano aguã rami. Ha'e gui nhanemboaxya ju nhanemboeko porã vy ipo'aka tekove marã e'ÿ jaupity aguã, nhande-Senhor Jesus Cristo re vy.

Nhanderuete nhanemboaxy ramo jejavya po'akaa gui jaa jepea re ijayvua

6 1 Ha'e rami rã mba'e ja'e rã tu? Jajejavya rupi riae rã teve jaiko Nhanderuete nhanemboaxyve aguã?

2 Any. Mba'exa tu jajejavy riaeve ta, ha'e nunga pe nhamano rire?

3 Tyrã pa ndapeikuaai teri teve Cristo Jesus peguarã nhanhemongarai vy ha'e omanoague py avi nhanhemongaraiague?

4 Mba'eta nhanhemongarai vy hexeve nhande voi jajeaty uka avi nhamanoa py, Nguu po'akaa rupi Cristo omanoague gui onhemboete jevyague rami avi nhande voi nhandereko pyau reve nhandekuai aguã.^x

5 Mba'eta Cristo omanoague rami nhande voi hexeve nhamano rire ha'e onhemboete jevyague rami avi 'rã jaiko.

6 Mba'eta jaikuaa nhandereko ymague kuruxu re hexeve omano aviague, to'o nhanembojejavy ve'ÿ aguã, jejavya rembiguai rami ve'ÿ jaiko aguã.

7 Mba'eta omano va'ekue ha'e javi oiko porã ju 'rã ojejavyague gui.

8 Ha'e gui nhande voi Cristo reve nhamano rire jarovia hexeve avi jaiko aguã.

9 Mba'eta jaikuaa Cristo omanoague gui onhemboete ju rire nomanovei ma 'rãa. Hexe ma manoa nda'ipo'akavei.

10 Peteigue'i omano raka'e jejavya pe. Ha'e gui oikove vy Nhanderuete pe ju oiko.

11 Ha'e rami ae avi po rami peẽ voi peikuaa: peẽ voi jejavya pe pemento ma avi, ha'e gui Cristo Jesus re vy Nhanderuete pe ju peiko.

12 Ha'e nunga rupi jejavya ta'ipo'akave eme penderete imarã va'e re, to'o oipota va'e rupi ve'ÿ pendekuai aguã.

13 Penderete regua voi pemboaxave eme jejavya pe, nhomboeko vaia rembiguirã. Ha'e rami 'rãgue py omanoague gui oikove ju va'ekue rami pejeko me'ẽ Nhanderuete pe. Ixupe anho pemboaxa penderete regua, teko porã rembiguirã.

14 Mba'eta jejavya nda'ipo'akavei 'rã pendere, mba'eta lei guy py ve'ÿ pendekuai, ha'e rã Nhanderuete penemboaxya rupi anho.

Lei, tembiguai ha'e nhanemboaxya re ijayvua

15 Ha'e gui? Lei guy py ve'ÿ, Nhanderuete nhanemboaxya rupi anho nhandekuai vy nda'u jajejavy riaeve ta? Any.

x 6.1-11 2 Coríntios 5.17;

Gálatas 2.19,20; 5.24; 6.14; Efésios 4.22-24; Colossenses 3.1-11; 1 Pedro 4.1-3

16 Ndapeikuaai ri ty'y nhoembiguirã pejeko me'ẽ rire pendererekoa anho 'rã penhe'ẽ rendu? Jejavya rembiguai ma omano aguã rami ikuai, ha'e rã Nhanderuete nhanhe'ẽ rendu va'e ma teko porã rupi nhandekuai.^y

17 Xee arovy'a Nhanderuete, mba'eta yma rupi jejavya rembiguai pendekuaiague gui pejepe'a vy pendepy'a ha'e javi py penhe'ẽ rendu penembo'eague rami.

18 Ha'e gui jejavya gui peo jepe vy teko porã rembiguai ju pendekuai.

19 Avakue reko re ambojoja, mba'eta pendero'o reve teri peiko vy ndapeikuaa porã ramo. Yma rupi penderete regua pemboaxa va'ekue imongy'aarã pe hembiguairã, pendereko ky'ave ha'e pendereko vai reive peovy aguã rami. Ha'e gui aỹ ma teko porã rembiguirã ju pemboaxa penderete regua, iky'a e'ỹ va'e pendekuai aguã.

20 Mba'eta jejavya rembiguai teri pendekuai jave teko porã rupi e'ỹ pendekuai va'ekue.

21 Ha'e va'e jave mba'e tu pejou raka'e ha'e nunga repy? Mba'emo aỹ penemoximba va'e anho, ha'e opaa py ma ha'e nunga nhandejuka 'rã.

22 Ha'e gui aỹ ma jejavya rembiguai pendekuaiague gui Nhanderuete pendereraa jepe vy guembiguai ae ju penemoingo rire pejou iky'a e'ỹ va'e penemoingoarã, ha'e opaa py ma tekove marã e'ỹ.

23 Mba'eta jejavyague repy ma manoa. Ha'e rã Nhanderuete ome'ẽ rive va'e ma tekove marã e'ỹ, nhande-Senhor Cristo Jesus re oĩ va'e.

Omenda va'e reko re ombojojaague

7 1 Irmão kuery, lei peikuaa va'e pe ju ta xeayvu aỹ. Ndapeikuaai ri ty'y jaikovea pukukue re anho lei ovare 'rãa?

2 Mba'eta lei re oĩa rami vy kunha omenda va'e minha ime oikovea ja anho oiko 'rã ixupe. Ha'e gui ime omano ma ramo lei re oĩa rami vy ndoikovei ma 'rã ixupe.

3 Xapy'a rei ime oikove teri reve amboae ava re onhemoirũ ramo jaikuaa 'rã itavy reia. Ha'e rã ime omano ma ramo ha'e va'e lei rami ve'ỹ ma 'rã oiko. Omenda jevy teĩ itavy rei va'e'ỹ 'rã oiko.

4 Ha'e rami ae avi xe-irmão kuery, peẽ voi lei pe pemano va'ekue Cristo rete reve vy, amboae pe ju peiko aguã, omanoague gui onhemboete ju va'ekue pe ae, ha'e rami vy Nhanderuete oipotaa rami pendekuai aguã.^z

5 Mba'eta to'o oipotaa rami teri nhandekuai jave lei ojapo raka'e jajevyva reixea anho nhaendu aguã rami, ha'e ramo opa marã oguereko nhanderete regua nhandejuka ete aguã.

6 Ha'e gui aỹ ma lei gui nhandereraa jepe rire nhandere ipo'aka va'ekue pe nhamano ma, Nhe'ẽ guigua teko pyau rupi ju nhandekuai aguã rami, teko ymague ipara re oĩa rupi ve'ỹ.

Lei ha'e jejavya re ijavyua

7 Mba'e ja'e rã tu ha'vy? Lei teve nhanembojejavyarã oĩ? Any. Ha'e rami avi lei gui e'ỹ va'e rire xee ndaikuaai 'rãgue jejavya. Mba'eta lei aipo nde'i va'e rire: "Emoarũ eme", xee naendui 'rãgue amoarũa.^a

8 Ha'e gui ojapo uka pyre rupi vy jejavya ojapo opa marãgua amoarũa aendu aguã rami, mba'eta lei ndaikuaa py ma omano va'ekue rami avi jejavya nda'ipo'akai.

9 Ymave rupi lei aikuaa e'ỹ mbove, aiko porã merami. Ha'e gui ma ojapo uka pyre aikuaa ramo jejavya oikove ju, ha'e rã xee ma omano va'ekue rami apyta.

10 Ha'e rami vy ojapo uka pyre nhomoiingovearã oĩ va'ekue ri xemoingo karamboae omano va'ekue rami.^b

11 Mba'eta ojapo uka pyre rupi jejavya ipo'akave vy xembotavy ojapo uka pyre aikuaa py ae, ha'e vy omano va'ekue rami xemoingo.

12 Ha'e gui lei ha'e ojapo uka pyre ma iky'a e'ỹ va'e meme, teko porã kuaa ukaarã ha'e iporã va'e.

13 Ha'e gui iporã va'e ae teve xemoingo omano va'ekue rami? Any, jejavya ae ha'e rami xemoingo iporã va'e rupi. Mba'eta ojapo uka pyre rupi jejavya ojekuaa porãve, jejavya etea jaikuaa aguã rami. Ha'e rami vy ae omano va'ekue rami xemoingo.

14 Mba'eta jaikuaa lei re oĩ va'e ma Nhe'ẽ guigua memea. Ha'e rã xee ma to'o re aiko, jejavya rembiguairã omboaxa pyre rami.

15 Mba'eta xee ae voi ndaikuaai aiko, mba'eta xee aikoxea rupi ndaikoi, aikoxe e'ỹa rupi rive aiko.

16 Ha'e gui aikoxe e'ỹa rupi aiko vy lei pe "Iporã va'e" ha'e.

17 Ha'e rami xemoingoa ma xee ae e'ỹ, ha'e rã jejavya xere oĩ va'e.

18 Mba'eta aikuaa xere, xerete re ma iporã va'e noĩa. Ha'evea rami aikoxea ma xere oĩ anhetẽ. Ha'e rã ha'e rami aiko kuaa etea ma noĩ.

19 Mba'eta ha'evea rami aikoxea rupi ndaikoi. Ha'e rami 'rãgue py mba'emo vai ajapoxe e'ỹ va'e anho ajapo.

20 Ha'e nunga rupi ajapoxe e'ỹ va'e ajapo ramo ha'e rami xemoingoa ma xee ae e'ỹ, ha'e rã jejavya xere oĩ va'e.

21 Mba'eta ha'evea rami aikoxe teĩ xere aendu avi mba'emo vai rupi xemoingoarã.

22 Mba'eta xepy'a re ma Nhanderute guigua lei arovy'a,

23 ha'e rã xero'o re ma amboae rami xemoingoarã aendu. Ha'e va'e ma xepy'a re lei oĩ va'e re opu'ã 'rã xemoingo aguã xerete re jejavya oĩ va'e rembiguairã.

24 Ava ovy'a e'ỹ ete va'e xee aiko! Mava'e tu xereraa jepe 'rã kova'e tete xejukaxe va'e gui?

²⁵Arovy'a Nhanderuete, Jesus Cristo nhande-Senhor rupi. Mba'eta xejegui ae xepy'a re oĩa rami vy aiko Nhanderuete guigua lei rembiguai, ha'e rã to'o oipotaa rami aiko vy ma lei jejavya rembiguai aiko.

Nhe'ẽ re nhandekuai va'e ndajapagavei aguã re ijayvua

8 ¹Ha'e gui aỹ Cristo Jesus re jaiko va'e ma japaga aguã rami ve'ỹ jaiko,

²mba'eta Nhe'ẽ guigua tekove me'ẽa Cristo Jesus re oĩ va'e ma nhandereraa jepe ma jejavya nhandejukaa gui.^c

³Mba'eta lei rupi nhanhea'ã teri jave nda'vevei va'ekue jajapopa aguã, nhandero'o re nhanekangy vy. Ha'e ramo Nhanderuete ae ojapo nhandevy, mba'eta Gua'y ombou raka'e nhandero'o re jajejavy va'e regua rami teĩ, jajejavya oipe'a aguã. Ha'e rami py Nhanderuete oipe'a raka'e to'o re jejavya oĩ va'e po'aka,

⁴lei re ojapo uka pyre oĩ va'e jajapo nho aguã, to'o re ve'ỹ jaiko vy guive, ha'e rã Nhe'ẽ re anho.

⁵Mba'eta to'o re ikuai va'e ma to'o guigua re anho 'rã ipy'a, ha'e rã Nhe'ẽ re ikuai va'e ma Nhe'ẽ guigua re 'rã ipy'a.

⁶Mba'eta to'o re ikuai va'e omano aguã rami ikuai. Ha'e rã Nhe'ẽ re ikuai va'e ma tekove ha'e mby'a porã 'rã oupity.

⁷Mba'eta to'o re ikuai va'e ma Nhanderuete rovaigua meme ikuai. Ha'e kuery nonhe'ẽ rendui 'rã Nhanderuete guigua lei rupi, mba'eta nda'vevei ae ha'e va'e rupi ikuai aguã.

⁸Ha'e nunga rupi to'o re ikuai va'e nombovy'ai 'rã Nhanderuete.

⁹Ha'e rã peẽ ma to'o re'ỹ pendekuai, ha'e rã Nhe'ẽ re, anhetẽ ri pendere Nhanderuete Nhe'ẽ oĩ ramo. Ha'e rã amongue re Cristo Nhe'ẽ noĩ ramo ixupegua e'ỹ oiko.

¹⁰Ha'e rã pendere Cristo oĩ ramo penderete anhetẽ omano aguã rami oĩ jejavya káuxa, teĩ pendere teko porã oĩ avi rã Nhe'ẽ ome'ẽ tekove.

¹¹Mba'eta Cristo Jesus omanoague gui omboete va'ekue Nhe'ẽ pendere oĩ vy penderete imarã va'e voi omoingove avi 'rã, Onhe'ẽ pendere oĩ va'e py ae.

Ta'y kuery ha'e mba'emo jopyarã jaikoa re ijayvua

¹²Ha'e nunga rupi irmão kuery, Nhanderuete pe jaiko aguã rami nhandekuai, to'o pe'ỹ, to'o oipotaa rami nhandekuai ve'ỹ aguã.

¹³Mba'eta to'o oipotaa rami ri pendekuai vy pemano aguã rami peiko. Ha'e rã Nhe'ẽ re vy to'o oipota va'e pemomba ri vy anhetẽ peikove 'rã.

¹⁴Mba'eta Nhanderuete Nhe'ẽ pe ojerereko uka va'e ma Nhanderuete ra'y kuery meme ikuai.^d

15 Mba'eta Nhe'ẽ pendere oĩ va'e ma escravo penemoingoarã e'ỹ oĩ, pekyjea rupi peiko ve'ỹ aguã. Pendere Nhe'ẽ oĩ va'e ma Nhanderuede ra'y kuery peikoa kuaa ukaarã oĩ. Ha'e va'e rupi vy "Xeru, Xeru" ja'e 'rã jajapukai vy,

16 mba'eta nhanenhe'ẽ reve Inhe'ẽ avi oikuaa uka Nhanderuede ra'y kuery jaikoa.

17 Ha'e ta'y kuery jaiko vy raka'eve rã jajopy 'rã nhandevy guarã omoĩ porã mbyre. Cristo reve vy jajopy 'rã Nhanderuede gui, mba'eta hexeve jaiko axy rire hexeve avi 'rã nhanemoingo imarã ve'ỹ va'e.

Aỹ jaiko axy rire raka'eve rã iporã ete va'e jaupity aguã re ijayvua

18 Mba'eta po rami xee aikuaa porã: raka'eve rã imarã ve'ỹ va'e nhanemoingoa ma ramo aỹ jaiko axyague pe "Mba'e'ỹ va'ekue" ja'e 'rã.^e

19 Mba'eta mba'emo omoingo pyre ha'e javi oarõ avi Nhanderuede ra'y kuery ojekuaa ára pyguarã.

20 Mba'eta opa mba'e omoingo pyre omombytaa raka'e ha'eve'ỹa rami ranhe, ha'e ae oipotaa rami e'ỹ, imoingoare oipotaa rami.

21 Ha'e rami rire mba'emo omoingo pyre voi oarõ imarã aguã gui oo jepe aguã, Nhanderuede ra'y kuery oo jepea rami avi ha'e nunga voi imarã ve'ỹ va'e opyta aguã.

22 Mba'eta jaikuaa mba'emo omoingo pyre ha'e javi aỹ peve ikuai axy vy ipoaẽ oinya.

23 Ha'e nunga anho e'ỹ, nhande kuery jypy Nhanderuede Onhe'ẽ omeẽ rã jajopy va'ekue voi nhanepoaẽ avi nhandepy'a py, gua'y kuery eterã nhandererova aguã nharõ vy, nhanderete voi ogueraa jepe avi jave.

24 Mba'eta ha'e rami aguã nharõ reve ae jaa jepe raka'e. Ha'e gui nharõ va'e ojekuaa ma va'e rire nharõa noĩvei 'rãgue, mba'eta mba'emo ojekuaa ma va'ekue nanharõvei 'rã.

25 Ha'e rami avi ndojekuaai teri va'e nharõ vy nhandekuerai e'ỹ re 'rã nharõ.

Nhandere Nhe'ẽ ojerurea re ijayvua

26 Ha'e rami ae avi nhanekangya py Nhe'ẽ nhanepytyvõ 'rã, mba'eta nhande ndajaikuaai neĩ nhanhembo'e aguã. Ha'e rã Nhe'ẽ ma nhandere ojerure 'rã opoaẽa nanhaendu kuaai va'e rupi.

27 Nhe'ẽ py'a re oĩ va'e ma pavẽ py'a re oikuaa pota va'e oikuaapa 'rã, mba'eta Nhanderuede oipotaa rami ae ojerure oikovyiky'a e'ỹ va'e kuery re.

28 Jaikuaa mba'emo oiko va'e ha'e javi ojapo porã 'rã Nhanderuede jayvu va'e kuery pe, ha'e ae oipotaa rami vy nhanerenoĩ rire.

29 Mba'eta yma ma voi nhandekuaa vy nhandeporavo avi Gua'y reko rami nhanemoingo aguã, guyvvy kuery oguereko reta aguã.

30 Ha'e gui nhandeporavo rire nhanerenõ avi, ha'e gui nhanerenõ rire nhanemboeko porã avi. Ha'e gui nhanemboeko porã rire imarã ve'ÿ va'e avi nhanemoingo.^f

Nhanderuete nhanderayvua jaikuaa porã aguã re ijayvua

31 Ha'e rami rire mba'e ja'e 'rã tu? Nhandereve Nhanderuete oiko ramo mava'e 'rã tu nhanderoaigua oiko?

32 Mba'eta nhande kuery ha'e javi re Gua'y nome'ẽ e'ÿi rire hexeve opa mba'e ome'ẽ avi 'rã nhandevy.

33 Mava'e tu ijayvu kuaa Nhanderuete rembiporavo kuery rovai? Mba'eta nhanemboeko porã ma Nhanderuete ae.^g

34 Mava'e tu nhanembopaga 'rã? Mba'eta Cristo Jesus omano ha'e onhemboete ju va'ekue ae nhandere ojerure oiny Nhanderuete oiporu kuaa regua re.

35 Mava'e 'rã tu ha'vy nhandepe'a Cristo nhanderayvua gui? Jajexavaia teve 'rã nhandepe'a, tyrã pa haxy va'e, nhandere opu'ã rei va'e, karuai, nhandeao e'ÿa, ijavaete va'e, tyrã kyxe revegua teve?

36 Mba'eta ipara oĩa rami: “Ndevyguia orekuai ramo ko'ẽ nhavõ oremboaxaa orejukaarã pe. Vexa'i ojukaa aguã katy heraa va'e rami orekuai”, he'iague rami.^h

37 Ha'e nunga ha'e javi nhandere oiko teĩ opa mba'e py Nhanderayvua nhanembopo'aka.

38 Mba'eta xee aikuaa porã Nhanderuete nhanderayvua gui nhandepe'aaarã ndoikoa: neĩ manoa, tekove, anjo kuery, huvixa kuery, mba'emo aÿ oiko va'e, araka'eve rã guarã, ipo'akakueve,

39 yvategua, yvy guvrygua, neĩ amboae nunga voi nanhandepe'ai 'rã Nhanderuete nhanderayvua nhande-Senhor Cristo Jesus re oĩ va'e gui.

Judeu kuery ogueraa jepexea re Paulo ijayvuague

9 1 Cristo rery rupi anhetẽ va'e amombe'u po rami, ndaxeapui. Nhe'ẽ Ky'a E'ÿ re vy xepy'apy py aikuaa anhetẽa.

2 Mba'eta xeporiau ete, xekuraxõ raxy ndoaxai ae,

3 mba'eta xeryvvy kuery, xeretarã kuery ngo'o re ikuai va'e araa jepe aguã ha'eve va'e rire ayvu vaipy ha'e Cristo gui okanhygue 'rãgue xee aiko.

4 Ha'e kuery ma Israel regua ikuai. Ha'e kuery peguarã va'ekue ma Nhanderuete ra'y kuery ikuai aguã, hexakã, guxeve guarã ojapo va'ekue, lei, Nhanderuete ombojerovia aguã, ha'e mba'emo ome'ẽ aguã re ijayvuague.

⁵Ha'e kuery regua ma oreramoĩ kuery ikuai raka'e, ha'e Cristo voi ngo'o re ha'e kuery regua avi oiko. Ha'e va'e ma pavẽ gui yvateve va'e oiko raka'e rã peve, Nhanderuete ima'endu'a porãmby. Amém.ⁱ

**Israel kuery pavẽ e'ỹ Nhanderuete oiporavo ramo
ijayvuague ndoaxa riveia re ijayvua**

⁶Ha'e rami avi jaikuaa Nhanderuete ijayvuague ndoaxa riveia, mba'eta Israel ramymino kuery pavẽ e'ỹ ikuai Israel regua ete.^j

⁷Ha'e Abraão ramymino kuery ha'e javi e'ỹ guive ikuai ta'y kuery rami. Mba'eta "Isaque ramymino kuery pe anho 'rã 'Neramymino kuery' 'ea 'rã", he'i va'ekue.^k

⁸Ha'e nunga rupi ho'o gui rive oiko va'ekue'ỹ 'rã Nhanderuete ra'y kuery ikuai. Ijayvuague rami oiko va'ekue anho 'rã ta'y kuery jaikuaa.

⁹Mba'eta Abraão pe aipoe'i raka'e: "Kova'e ára ojeupity jevy jave aju ramo Sara oguereko'i ma 'rã ava'i", he'i va'ekue.^l

¹⁰Ha'e va'e anho e'ỹ, Rebeca pi'a kuery voi peteĩ'i nguugu oguereko raka'e, oreramoĩ Isaque ae,

¹¹ha'e rami teĩ mokoĩve itui e'ỹ re ma voi peteĩ'i Nhanderuete oiporavo raka'e, mba'emo porã neĩ mba'emo vai ha'e kuery ojapo e'ỹ re. (Mba'eta Nhanderuete ha'e ae oipotaa rami vy nhandeporavo, nhande ae nhanhea'ãa rupi e'ỹ, ha'e rã Nhanerenoia oipotaa rami vy anho.)

¹²Ha'e nunga rupi ixy pe aipoe'i raka'e: "Tyke'y oiko 'rã guyvy rembiguai", he'i,^m

¹³ipara oĩa rami: "Xee ayvu va'ekue Jacó, ha'e rã Esaú ma ayvu va'ekue'ỹ ae."ⁿ

**Israel kuery amongue Nhanderuete ndoiporavoi teĩ
ha'eva rami nhanderereko va'ea re ijayvua**

¹⁴Ha'e rami rã mba'e ja'e 'rã tu? Nhanderuete ha'eve e'ỹa rami teve nhanderereko? Any teve.^o

¹⁵Mba'eta Moisés pe aipoe'i: "Xee amboaxy 'rã amboaxyxe va'e, xemboaxya rami areko 'rã amboaxy va'e ete'i", he'i va'ekue.^p

¹⁶Ha'e nunga rupi nhande ae jaipotaa rami e'ỹ 'rã nhandeporavo, nhande nhanhea'ãa re'ỹ guive, ha'e rã Nhanderuete ha'e ae nhanemboaxya rupi.

¹⁷Mba'eta ipara oĩa py aipoe'i Faraó pe: "Po rami aguã ae romoĩ, ndee reikoa rupi xepo'akaa aexa uka aguã, yvy jave re xerery oikuaapaa aguã", he'i raka'e.^q

¹⁸Ha'e rami vy Nhanderuete omboaxy 'rã omboaxyxe va'e, ha'e rã amboae kuery ma omoakã ratã 'rã, ha'e ae oipotaa rami oiko vy.

---

i 9.4,5 Romanos 3.1,2 j 9.6 Romanos 2.25-29 k 9.7 Gênesis 21.12

l 9.9 Gênesis 18.10,14 m 9.12 Gênesis 25.23 n 9.13 Malaquias 1.2-3

o 9.14 Romanos 3.5-8; Mateus 20.1-16 p 9.15 Êxodo 33.19 q 9.17 Êxodo 9.16

Nhanderuete opa mba'e re ipo'aka va'ea re ijayvua

¹⁹Ha'e gui xapy'a rei ndee aipo're 'rã xevy: "Mba'e re tu ha'vy Nhanderuete jojou vai? Mava'e tu oiko 'rã ha'e oipotaa rami e'ỹ?" 're 'rã.
²⁰Ha'e rami teĩ ndee ava, marã ramigua tu reiko Nhanderuete rembovai ete aguã? Mba'emo ryrurã ojapo pyre nda'u ijapoare pe: "Mba'e re tu gui rami ri xeapo?" he'i 'rã ri?"

²¹Mba'eta nhae'ũ gui mba'emo apoa ipo'aka 'rã yapo re, peteĩ apu'a gui mokoĩ ryruru ojapo aguã: iporã va'e ryrurã, ha'e gui mba'emo rive ryrurã avi.

²²Mba'e ja'e 'rã tu ha'vy? Mba'eta xapy'a rei Nhanderuete opoxya ha'e opo'akaa oexa ukaxe vy ogueropo'aka are 'rã mba'emo ryruru ojou vai pyrã, okanhy aguã rive ogueroko pyre,

²³ha'e rã mba'emo ryruru hemimboxy ikuai va'e re ma oexa uka 'rã guexakãa, yma ma voi guexakãa pyguarã ogueroko katu rire.

²⁴Ha'e va'e kuery ma nhande ae, mba'eta judeu regua anho e'ỹ, amboae regua voi nhanerenoĩ raka'e.

²⁵Mba'eta Oséias ombopara va'ekue re aipoe'ia rami: "Xevyguia e'ỹ va'ekue pe 'Xevyguia ae' ha'e 'rã, ha'e xerembiayvu e'ỹ va'ekue pe 'Xerembiayvu ae' ha'e 'rã.

²⁶Ha'e gui pendeivy pe 'Xevyguia e'ỹ' 'ea 'rãgue py 'Nhanderuete oikove va'e ra'y kuery' 'ea 'rã", he'i raka'e.^s

²⁷Ha'e rã Israel kuery re ma Isaías ijayvu vy aipoe'i: "Israel kuery ma ye'ẽ rembe re ita ku'i ikuai va'e rami heta teĩ mbovy'i ete 'rã oo jepe.

²⁸Mba'eta Senhor ojapopa vyvoi 'rã oayvuague yvy re",

²⁹Isaías aipoe'i ma voiague rami: "Senhor Ixondaro reta va'e nhaneramyminorã nomoingovei va'e rire Sodoma ha'e Gomorra pygua kuery rami avi 'rãgue nhakanhymba."^t

Israel kuery ndojeroviaia re ijayvua

³⁰Mba'e ja'e 'rã tu ha'vy? Amboae regua kuery nonhemboeko porã uka potai va'ekue ri ojeroviaa rupi oupity nho teko porã.

³¹Ha'e rã Israel kuery ma lei rupi teko porã re onhea'ã va'ekue ri ndoupityi.

³²Mba'e re nda'u ha'e kuery ndoupityi? Mba'eta ojeroviaa rupi e'ỹ oupityxe, ha'e kuery ae onhea'ãa rupi rive. Ha'e rami vy onhepyxanga okuapy ita nhomonhepyxangaarã oĩ va'e re,

³³ipara oĩa rami: "Pendu ke, Sião py amoĩ 'rã peteĩ ita nhomonhepyxangaarã, joityarã. Ha'e rã hexe ojerovia va'e ma nda'eve e'ỹi nho 'rã."^u

---

r 9.20 Isaías 29.16; 45.9 s 9.25-26 Oséias 1.10; 2.23 t 9.27-29 Isaías 1.9; 10.22-23 u 9.32-33 Isaías 8.14; 28.16

Nhanderuete guigua teko porã judeu kuery ojee nomoïxeia re ijayvua

- 10** ¹Irmão kuery, xepy'a py aipota va'e, ha'e Nhanderuete pe judeu kuery re ajerure aikovya ma ha'e kuery oo jepe aguã.
- ²Mba'eta xee aikuaa rã ha'e kuery anhetê ete onheaã okuapy Nhanderuete pe ojererovy'a ukaxe vy, teĩ oikuaa rupi e'ÿ onheaã.
- ³Mba'eta ndoikuaai okuapy Nhanderuete guigua teko porã, ha'e rami vy ha'e kuery ae reko porãa rive oexa ukaxe vy nonhemo'yvyïxei Nhanderuete guigua ojee omoï aguã.
- ⁴Mba'eta Cristo ma lei opaa, mba'eta hexe ojerovia va'e ma teko porã oguereko va'e meme.^v
- ⁵Ha'e gui Moisés ombopara raka'e: “Lei re teko porã oĩ va'e rupi amongue oiko ri vy oikove 'rã ha'e va'e re”, he'i.^w
- ⁶Ha'e rã ojeroviaa re teko porã oupity va'e re ma aipoe'i: “Eporandu eme ndepy'a py: ‘Mava'e tu oo 'rã yva re?’ re eme.” (Pova'e ma “Yva gui Cristo ogueru aguã”, he'ia.)
- ⁷“Nei ‘Mava'e tu oguejy 'rã yvykua vaikue py?’ re eme guive.” (Pova'e ma “Cristo omanoague gui ogueru ju aguã”, he'ia.)
- ⁸Ha'e rami 'rãgue py mba'e he'i tu? “Ndeyvy'iry ae ayvu oĩ, ndejuru py ha'e ndepy'a re”, he'i.^x Ha'e va'e ayvu ma jajerovia aguã regua romombe'u va'e, po rami:
- ⁹Ndejuru py Jesus Senhor oikoa rami ri remombe'u, ha'e ndepy'a py omanoague gui Nhanderuete omboete jevyague rerovia vy reo jepe 'rã.
- ¹⁰Mba'eta nhandepy'a py jajerovia 'rã teko porã jaupity aguã, ha'e nhandejuru py ma nhanhemombe'u 'rã jaa jepe aguã.
- ¹¹Ha'e nunga rupi ae ipara oiny: “Ha'e javive hexe ojerovia va'e nda'eve e'ÿi nho 'rã.”^y
- ¹²Mba'eta judeu ha'e grego kuery joo rami ikuai, mba'eta peteĩ'i oiko pavê regua Senhor, ha'e opa mba'e py omboaxy 'rã ixupe ojapukai va'e ma guive rã,
- ¹³“Ha'e javive Senhor rery rupi ojapukai va'e oo jepe 'rã” he'iague rami.^z
- ¹⁴Ha'e rami avi mba'exa 'rã tu ixupe amongue ojapukai, hexe ojerovia e'ÿ re? Ha'e mba'exa 'rã tu hexe ojerovia, ayvu oendu e'ÿ re? Ha'e mba'exa 'rã tu oendu, imombe'uarã ndoikoi rã?
- ¹⁵Ha'e mba'exa 'rã tu amongue omombe'u, omondoukaa e'ÿ ramo? Mba'eta ipara oĩa rami: “Iporã ete ayvu porã mombe'ua kuery ou rã.”^a

v 10.4 Gálatas 3.24-27 w 10.5 Levítico 18.5 x 10.6-8 Deuteronomio 30.12-14
 y 10.11 Isafas 28.16 z 10.12,13 Joel 2.32; Romanos 1.16,17; Marcos 16.15,16
 a 10.15 Isafas 52.7

Israel kuery “Noroendui rima”, he'i aguã nda'eveia re ijayvua

¹⁶Ha'e rami teĩ Israel kuery pavẽ e'ỹ onhe'ẽ rendu ayvu porã. Mba'eta Isaías aipoe'i: “Senhor, mava'e tu oguerovia oreayvu?” he'i va'ekue.^b

¹⁷Ha'e nunga rupi ayvu omombe'ua ramo mae 'rã jajerovia, ha'e ayvu omombe'u pyrã ma Cristo regua ae.

¹⁸Ha'e rami teĩ aporandu ta: Israel kuery nda'u noendui ri? Ha'e kuery oendu ae, mba'eta anhetẽ “Yvy jave rupi ojapo ayvu oendupaa aguã rami. Ijayvua ma yvy apy rupi peve oenduka”, he'iaque rami.^c

¹⁹Aporanduve ju ta: Israel kuery pe ri nda'u ndoikuaa ukai teri ayvu? Jypy'i Moisés pe aipoe'i uka raka'e: “Penderegua e'ỹ va'e kuery amboaxy vy ajapo 'rã penerakãte'ỹ aguã rami. Hi'arandu e'ỹ va'ekue araa jepe vy peẽ kuery rojapo 'rã penerakãte'ỹa pendu aguã rami”, he'i.^d

²⁰Ha'e gui Isaías ju okyje e'ỹa py aipoe'i: “Ajejou uka xereka e'ỹ va'ekue pe, xere oporandu e'ỹ va'ekue pe ajekuaa uka”, he'i.

²¹Ha'e rã Israel kuery pe ma aipoe'i: “Ára pukukue re akuave'ẽ teĩ xenhe'ẽ rendu e'ỹ ha'e xerovai ikuai va'e kuery aenoĩ vy.”^e

Israel kuery reko re ijayvua

11 ¹Ha'e gui aporandu jevy ta: Nhanderuete nda'u oejapa ri guembiporavo kuery? Any, mba'eta xee voi Israel regua aiko, Abraão ramymino ha'e Benjamim kuery regua.

²Nhanderuete ma ndoeja rivei guembiporavo kuery yma ma voi oikuaa va'ekue. Tyrã ndapeikuaai teve ipara Elias ayvu oĩa? Ha'e va'e ma Nhanderuete renonde Israel kuery re ijayvu vy aipoe'i:

³“Senhor, ha'e kuery ojuka ndevygua profeta kuery, ombovaipa guive ndevygua altar ikuai va'ekue. Xee ae'i aikove, ha'e xerekove avi oipe'axe okuapy”, he'i raka'e.

⁴Ha'e gui mba'e he'i tu ombovai vy? “Ha'e rami avi xejeupegua areko teri sete mil avakue Baal renonde guenapy'ã re oĩ e'ỹ va'e”, he'i.^f

⁵Ha'ekue rami avi aỹ voi ikuai amongue ete'i omboaxya rupi oiporavo va'ekue.

⁶Ha'e gui omboaxya rupi oiporavo vy ma ha'e kuery onhea'ãa rupi e'ỹ Nhanderuete oiporavo. Ha'e rami e'ỹ va'e rire omboaxya rupi e'ỹ oiporavo 'rãgue.

⁷Ha'e gui mba'e ja'e 'rã tu ha'vy? Israel kuery onhea'ãa rupi teko porã oupityxe teĩ ndoupityi, oiporavo va'ekue anho oupity. Ha'e rã amboae kuery ma inhakã ratãmba,^g

b 10.16 Isaías 53.1 **c 10.18** Salmo 19.4; Romanos 1.19,20 **d 10.19** Deuteronomio 32.21
e 10.20-21 Isaías 65.1-2 **f 11.3-4** 1 Reis 19.10,14,18 **g 11.7** Mateus 13.10-17

⁸ ipara oĩa rami: “Ha'e kuery py'a re Nhanderuete omoĩ ndoikuaa potavei, hexa ma ojapo oexa e'ỹ aguã rami, ha'e ijapyxa ojapo oendu e'ỹ aguã rami aỹ peve”, he'i.^h

⁹ Davi aipoe'i avi: “Tove mesa py ha'e kuery ikuai pyve toiko monde pi ha'e nhuã rami, ha'e kuery onhepyxanga ha'e opaga aguã.

¹⁰ Ha'e kuery rexa tapytũmba oexa ve'ỹ aguã, ha'e ta'ikupe karẽ riae”, he'i va'ekue.ⁱ

Atos 13.46; 28.23-28; Efésios 2.11-22; Hebreus 3.14

¹¹ Ha'e gui aporandu ta: Israel kuery ho'a aguã ri nda'u onhepyxanga? Any. Ha'e rami avi ha'e kuery heko vai ramo amboae regua kuery oo jepe, Israel kuery ju hakãte'ỹa oendu aguã.

¹² Mba'eta Israel kuery heko vai ramo yvy regua kuery oupity okuapy iporã va'e, Israel kuery re iporã va'e noĩ ramo amboae regua opa mba'e porã oupity. Ha'e gui ma Israel kuery oo jepe ramo katuve ma ikuai porã 'rã.

¹³ Aỹ peẽ amboae regua kuery pe ju xeayvu ta. Xee amboae regua kuery pegua apóstolo aiko vy arovy'a xerembiaporã va'e,

¹⁴ mba'eta ajapoxe xeretarã kuery voi ikuai avi aguã pendekuaia rami, ha'e kuery regua avi araa jepe uka aguã.

¹⁵ Mba'eta ha'e kuery ma Nhanderuete rembiayvu e'ỹ ikuai ramo yvy regua kuery peteĩ rami ju ikuai hexeve. Ha'e rami rire mba'e tu oiko 'rã guembiayvurã ju ougeru ramo? Omanoague gui oikove ju va'e 'rã ikuai.

¹⁶ Mba'eta jypy'i mbojape oexy pyreiky'a e'ỹ va'e oĩ rire ma mbojape ha'e javi 'rãiky'a e'ỹ va'e avi opyta. Yvyra rapoiky'a e'ỹ va'e oĩ rire hakãgue voi ha'e rami 'rã opyta.^j

¹⁷ Ha'e gui hakãgue ojayaa raka'e, ha'e pende kuery ju oliveira iro va'e rami teĩ ha'e kuery mbyte penemboja, hapo ha'e oliveira rykue re peiko aguã.

¹⁸ Ha'e rami teĩ nda'vei hakãgue ae gui pejejou porãve aguã. Pejejou porãve ri vy peikuaa pota povale re: peẽ e'ỹ hapo moingo porãa peiko, ha'e rã hapo rima penemoingo porãa oĩ.

¹⁹ Xapy'a rei aipopeje 'rã: “Hakã ae ojayaa raka'e ha'ekue py ore roĩ aguã”, peje.

²⁰ Ha'e rami teĩ ha'e kuery ndojeroviaia re ojayaa, ha'e peẽ ma pejerovia ramo penemboja. Pejejou porã eme, ha'e rami 'rãgue py pemoĩ pejererokyje aguã,

²¹ mba'eta hakãgue ae Nhanderuete ombopaga rire peẽ voi napenembopaga e'ỹi 'rã.

---

^j 11.16 “Jypy'i mbojape oexy pyre” ha'e “Yvyra rapo” he'ia ma judeu ypy kuery re ijayvu vy.

^h 11.8 Deuteronomio 29.4; Isaías 29.10   ⁱ 11.9-10 Salmo 69.22-23

22 Peikuaa pota ke Nhanderuete porayvu ha'e nhombopaga va'ea re. Ho'a va'e kuery ma Nhanderuete ombopaga 'rã. Ha'e rã pendeivy pe ma oexa uka 'rã oporayvua, hexe peĩ riae ramo. Ha'e rami e'ỹ ramo peẽ voi pendepe'a 'rã.

23 Ha'e gui Israel kuery voi ojerovia e'ỹa gui ojeko rerova ramo omboja nho 'rã, mba'eta Nhanderuete ipo'aka omoĩ ju aguã.

24 Mba'eta oliveira iro va'e gui pendeaya vy penderoko ae rovai oliveira iporã va'e re penemboja rire hakãgue ae katuve ju 'rã omboja hi'y re.

Opaa py Nhanderuete nhomboaxypa aguã re ijayvua

25 Mba'eta irmão kuery, aipota peikuaa povae oikuaa pyre e'ỹ teri, peẽ ae rive penhemo'arandu e'ỹ aguã. Mba'eta Israel kuery re ma amongue henda py oiko imoakã rataarã, peẽ amboae regua kuery pejerovia va'erã va'e ha'e javi pejeroviapa peve.^k

26 Ha'e va'e rire ma Israel kuery ha'e javive 'rã oo jepe, ipara oĩa rami:

“Sião gui ou 'rã Jacó regua reraa jepearã, ha'e kuery reko vaia oipe'apa 'rã.

27 Po rami 'rã ha'e kuery pe ajapo xereve guarã, ojejavyague aipe'a vy”, he'i.^l

28 Ayvu porã ha'e kuery ndogueroviai vy Nhanderuete rovaigua ranhe ikuai, peẽ kuery peo jepe aguã. Ha'e rami avi Nhanderuete oiporavoague rami vy hembiayvu guive ikuai, oreramoĩ kuery pe ijayvuague rami vy.

29 Mba'eta Nhanderuete joupe mba'emo ome'ëa ha'e oenoĩague ma oaxa rive va'erã e'ỹ.

30 Mba'eta peẽ kuery minha ymave Nhanderuete napenhe'ẽ rendui va'ekue ri aỹ ma ha'e kuery nonhe'ẽ rendui ramo peupity Nhanderuete penemboaxya.

31 Ha'e gui aỹ ma ha'e kuery ju nonhe'ẽ rendui, ha'e kuery voi

Nhanderuete penemboaxya oexa vy omboaxya oupity avi aguã.

32 Mba'eta Nhanderuete nhanembotypa ranhe nhanhe'ẽ rendu e'ỹa py, ha'e gui nhanemboaxypa ju aguã.

Nhanderuete 'arandua re ijayvua

33 Opa mba'e py Nhanderuete 'arandua ha'e oikuaapaa ma opa va'erã e'ỹ. Mba'eta ipy'aa ma ndajaikuaai ae, heko re voi ndajaikuaa pota kuaai.^m

34 Mba'eta mava'e tu oikuaa Senhor ipy'aa? Mava'e tu imongetaarã oiko?ⁿ

35 Mava'e ranhe tu mba'emo ome'ë ixupe, hekovia ojopy aguã?^o

36 Mba'eta ixugui ae opa mba'e oiko raka'e, ipo guigua ha'e ixupe guarã meme ikuai. Tove ha'e anho toguerovy'aa raka'e rã peve opa e'ỹ re.

Amém.

k 11.25 Lucas 21.24; João 10.16; Mateus 23.37-39   l 11.27 Isaías 27.9

m 11.33 1 Coríntios 2.9,16   n 11.34 Isaías 40.13   o 11.35 Jó 41.11

Teko pyau re ijayvua

12 ¹Ha'e nunga rupi irmão kuery, Nhanderuete nhanemboaxy ramo aipoa'e: Mymba pejuka 'rãgue py penderete ae peme'ẽ ixupe, ome'ẽmby oikove ha'e iky'a e'ỹ va'e Nhanderuete ojou porã va'erã. Ha'e rami vy 'rã pendepy'a py pembojerovia.

²Ha'e rami vy penhemoingo ukave eme yvy regua kuery reko rami. Ha'e rami 'rãgue py pejeko rerova pendepy'aa pembopyau uka vy, Nhanderuete oipota va'e pejapo kuaa aguã. Ha'e va'e ma iporã ha'e ha'evea ramigua meme. Ha'e rami pendekuai ramo pendejou porã 'rã.^p

Nhe'ẽ guigua ome'ẽmby rupi jaikoa re ijayvua

³Mba'eta Nhanderuete xemboaxyague rupi aipoa'e peẽ kuery peteĩ-teĩ pe: Pejeyou porã rei eme, ha'evea rami meme peikuaa pota pendereko re, mba'eta jajeroiviaa rupi joo rami e'ỹ-e'ỹ nhamba'eapo aguã Nhanderuete ome'ẽ peteĩ-teĩ pe.

⁴Mba'eta peteĩ'i tete re minha mbovy rei e'ỹ hexegua ikuai, ha'e joo ramigua e'ỹ-e'ỹ oguereko guembiaporã.

⁵Ha'e rami ae avi nhande kuery voi, mbovy e'ỹ nhandekuai va'eri Cristo re vy peteĩ'i tete jaiko, ha'e peteĩ-teĩ joupegua nhandekuai.

⁶Ha'e rami avi nhanerembiaporã joo ramigua e'ỹ-e'ỹ jareko nhanemboaxya rupi ome'ẽ va'ekue.^q Xapy'a rei Nhe'ẽ guigua nhamombe'u aguã ri jajopy vy jajeroiviaa rupi 'rã nhamombe'u.

⁷Ha'e rami e'ỹ vy nhanhopytyvõ aguã ri jajopy vy nhanhopytyvõa rupi nhanhea'ã ete 'rã. Nhombo'e va'e ma tonhea'ã ha'e rami aguã.

⁸Nhombopy'a guaxu va'e ma tonhea'ã nhombopy'a guaxua rupi. Joupe mba'emo ome'ẽ va'e ma hakãte'ỹ rei ve'ỹ re tome'ẽ. Joe opena va'e ma oikuaa pota porã reve topena. Nhomboaxya rupi nhopytyvõa ma ovy'a reve tojapo.

Ha'evea ramigua anho jajapo aguã re ijayvua

⁹Pejoayvu merami rive eme. Pejepe'a ha'eve'ỹ va'e gui, ha'evea ramigua anho pejapo.^r

¹⁰Pejoayvu ete ke peteĩ-teĩ, joegua meme'i joayvua rami. Peteĩ-teĩ penhomboetepa rupi pendekuai.

¹¹Peneate'ỹ eme pemba'eapoa py. Senhor pe pendekuaia py penekyre'ỹ penenhe'ẽ ha'e javi py.

¹²Pevy'a ke pearõa py. Pendekuerai eme peiko axya py. Pejepe'a eme pejerurea gui.

p 12.1,2 1 Coríntios 6.20; Filipenses 4.8,9

q 12.6 1 Coríntios 12.1-11; Efésios 4.11-16; 1 Pedro 4.10,11

r 12.9-21 Efésios 4.25-5.2; 1 Pedro 3.8-12

13 Pemboja'o ke mba'emo ikya e'ỹ va'e iporiaukue'i pe. Penhomovaẽ kuaa ke.

14 Peroayvu porã pendere opu'ã rei va'e kuery. Pendeayvu vai eme, peroayvu porã anho.

15 Pevy'a ke ovy'a va'e kuery reve, ha'e rã ojae'o va'e reve ma pejae'o.

16 Peteĩ rami meme pendekuai. Penhemboyvate rei 'rãgue py penhemoirũ vyĩgüeve'i re. Pendejeupe ae "Xe'arandu" peje eme.

17 Pendevy ojapo vaia rã peẽ pejapo vai eme. Penhea'ã pavẽ oexaa py ha'veea ramigua anho pejapo aguã re.

18 Ha'veea ja pendekuai porã'i 'rã ha'e javive reve.

19 Xerembiayvu kuery, pejepy eme. Ha'e rami 'rãgue py pemboaxa nhombopagaarã pe. Mba'eta ipara oiny: "Xee anhombopaga 'rã, xee amboekovia 'rã", he'i Senhor.^s

20 Ha'e rami 'rãgue py pendere ija'e e'ỹ va'e okaruxe ramo peme'ẽ ho'u va'erã. Ijy'uvei ramo peme'ẽ oy'u aguã. Mba'eta ha'e rami vy 'rã rejapo inhakã áry tapyĩ hexakã va'e ramigua oendu aguã rami.

21 Pejeity uka eme teko vai pe. Ha'e rami 'rãgue py peẽ ma teko vai re pendepo'aka 'rã iporã va'e pejapo vy.^t

Huvixa kuery nhanhe'ẽ rendu aguã re ijayvua

13 1 Ha'e javive penhe'ẽ rendu huvixa kuery, mba'eta joe opena va'e kuery ma Nhanderuete ombopo'aka ramo opena. Huvixa ikuai va'e ma Nhanderuete omoĩ uka va'ekue meme.^u

2 Ha'e rami vy huvixa kuery re opu'ã rei va'e ma Nhanderuete omoĩ va'ekue re ae opu'ã. Ha'e nunga rupi joe opu'ã rei va'e ma ha'e kuery ae opaga aguã rami ojapo.

3 Mba'eta huvixa kuery ma heko porã va'e okyje aguã e'ỹ oĩ, ha'e rã heko vai va'e okyje aguã. Pendekuaixe pa huvixa kuery gui pekyje reia rupi e'ỹ? Pendereko porã ha'vy. Ha'e rami rã pendejou porã 'rã.

4 Mba'eta huvixa kuery ma Nhanderuete guembiguairã omoĩ va'ekue nhandere opena porã aguã. Xapy'a rei pejapo vai vy pekyje 'rãe, mba'eta huvixa kuery rive'ỹ oguereko kyxe. Nhanderuete rembiguai ikuai joepyarã, ha'e ojapo vai va'e mbopagaarã.

5 Ha'e rami vy penhe'ẽ rendu 'rãe, penembopaga aguã gui pekyje vy anho e'ỹ, ha'veea rami pendekuai aguã guive.

6 Ha'e nunga rupi ae imposto re pepaga, mba'eta huvixa kuery Nhanderuete rembiguai ikuai ha'e nunga re opena va'ety.

7 Pavẽ pe pemboekovia perevea: huvixa pe ri pepaga aguã oĩ ramo pepaga, imposto re ri pereve vy peme'ẽ, pemboete va'erã ma pemboete 'rã, ha'e pembojerovia va'erã ma pembojerovia 'rã.

s 12.19 Deuteronômio 32.35 t 12.20-21 Provérbios 25.21-22

u 13.1 Mateus 22.21; Tito 3.1; 1 Pedro 2.13-17

Porayvu va'e lei ojaopaa re ijayvua

⁸Avave rei pe pereve riae eme mba'emo re, pejoayvu aguã re anho. Mba'eta joayvu va'e ma lei re oĩa ha'e javi ojaopoa.'

⁹Mba'eta po rami oĩ: "Ndetavy rei eme, ejojuka eme, nemonda eme, emoaruã eme." Ha'e nunga ha'e javi, ojapo uka pyre mboae ikuai va'e avi ma pova'e ayvu re oĩ: "Reayvu 'rã neirũ ndee ae rejeayvua rami.'"'

¹⁰Porayvu va'e ma ndojapo vai 'rã oirũ pe. Ha'e nunga rupi porayvu va'e ojaopoa 'rã lei re oĩ va'e ae.

"Ára ovaẽ rai'i ma", he'iaogue

¹¹Aỹ peẽ kuery mba'emo oiko va'e re peikuaa pota kuaa va'e pe xeayvu: Ovaẽ ma pekeague gui pemyĩ aguã, mba'eta aỹ ma jaa jepe aguã ára ovaẽ rai'ive ma jajerovia ypyague gui.

¹²Pytũ oaxapa rai'i ma, ovaẽ ma ouvy ára.^x Ha'e nunga rupi jajepe'a 'rã pytũ rupi jaikoague gui, ha'e jaraa hendy va'e rembiporu.

¹³Ha'evea rami pota 'rã nhandekuai ara py rami. Nda'evei opa marã rei ikuai ha'e oka'u va'e rami nhandekuai aguã, itavy rei ha'e ha'eve e'ỹa rami, neĩ joguero'a rei ha'e omoaruã reia rupi nda'evei.

¹⁴Ha'e rami 'rãgue py penhemonde Senhor Jesus Cristo py, ha'e peteĩve henda py pemoĩ eme to'o oipota va'e.

Ojeroviaa py ikangy va'e jaropo'aka aguã re ijayvua

14 ¹Pemovaẽ ojeroviaa py teri ikangy va'e, ha'e kuery oikuaa va'e re pejoguero'a e'ỹ re.

²Mba'eta amongue oikuaa rã opa mba'e nunga ja'u aguã ha'eve. Ha'e rã ikangy va'e ma mba'emo aju anho 'rã ho'u.

³Ho'upa rei va'e ma tojou vai eme ho'upa rei e'ỹ va'e, ha'e ho'upa rei e'ỹ va'e avi tojou vai eme ho'upa rei va'e, mba'eta Nhanderuete omoavaẽ ma mokoĩve.^y

⁴Tyrã marã ramigua tu ndee reiko nhoembiguai re reikuaa pota rei aguã? Mba'eta guerekoa pe ae oiko, ojou porã, e'ỹ vy ndojou porãia rupi. Ha'e rami avi Senhor ojou porã 'rã, mba'eta ipo'aka omombaraete aguã.

⁵Amongue omboeteve 'rã amongue ára amboae gui, ha'e rã amboae ma joo ramigua memea oikuaa ára nhavõ. Peteĩ-teĩ toikuaa porã ha'e kuery ae o'arandua rupi.

⁶Amongue ára omboeteve va'e ma Senhor pe ae omboete, ha'e ho'upa rei va'e voi Senhor pe ae ho'u, mba'eta Nhanderuete oguero'vy'a reve okaru.

v 13.8 Mateus 22.39,40; Gálatas 5.13-15; 1 João 3.11-18

w 13.9 Êxodo 20.13-17; Levítico 19.18; Deuteronômio 5.17-21 x 14.11,12 Efésios 5.14-18

y 14.1-3 Mateus 7.1-5; 1 Coríntios 10.23-33

Ha'e ho'upa rei e'ỹ va'e voi Senhor pe avi ndo'upa rei, mba'eta ha'e voi oguerovy'a 'rã Nhanderuete.

7Mba'eta peteĩve nhandejeupe ae e'ỹ jaiko, ha'e nhandejeupe ae e'ỹ guive nhamano.

8Mba'eta jaikove vy ma Senhor pe jaiko, ha'e nhamano vy Senhor pe ae ju 'rã nhamano. Jaikove e'ỹ vy nhamano teĩ Senhor pegua meme nhandekuai.

9Ha'e rami aguã ae Cristo omano ha'e onhemboete ju raka'e, omano va'ekue ha'e okuave va'e ha'e javi Senhor oiko aguã.

10Ha'e nunga rupi ndee, mba'e re tu reikuaa pota rei ri nde-irmão re? Ha'vy ndee, mba'e re tu rejou vai nde-irmão? Mba'eta Nhanderuete nhomboayvu aguã py ha'e javive 'rã jajexa uka henonde,

11ipara oĩa rami: “Senhor aipoe'i: ‘Xee ae rekove rupi aura vy aipoa'e: Xerenonde pavẽ 'rã oĩ guenapyã re, pavẽ 'rã ojuru py omboete Nhanderuete', he'i.”^z

12Ha'e rami vy peteĩ-teĩ nhanhemombe'u 'rã Nhanderuete pe.

Peteĩ-teĩ jaikuaa rami jaiko teĩ jajoayvu aguã re ijayvua

13Ha'e nunga rupi jajojou vai reive eme. Ha'e rami 'rãgue py penhea'ã pende-irmão kuery pemonhepyxanga ha'e peity e'ỹ aguã.^a

14Xee ma Senhor Jesus gui aikuaa porã: Mba'eve jipoi ha'e nunga ae nhanemboeko ky'a va'erã. Ha'e rami avi mba'emo pe amongue “Xemboeko ky'aarã” he'i ramo ha'e kuery pe ma imboeko ky'aarã ae oĩ.

15Ha'e nunga rupi mba'emo re'u va'e káuxa nde-irmão kuery remomboriau vy mborayvu rupi e'ỹ reiko. Ha'e kuery re Cristo omano rire nda'evei tembi'u káuxa rive rejoapo aguã okanhy aguã rami.

16Ha'e rami avi ndejeupe ae rã ha'evea rami reiko teĩ nda'evei amboae kuery ndejou vai aguã rami reiko aguã.

17Mba'eta Nhanderuete po'akaa py ma ja'u ha'e jay'u va'e re rive'ỹ nhanhea'ã, ha'e rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ guigua teko porã, mby'a porã ha'e javy'aa re.

18Mba'eta ha'e va'e rupi Cristo pe ikuai va'e ma ombovy'a 'rã Nhanderuete, ha'e avakue voi ojou porã 'rã.

19Ha'e nunga rupi peteĩ rami pota 'rã nhandekuai nhanhomombaraetea rupi.

20Tembu'u káuxa rive pembovaipa eme Nhanderuete rembiapo. Opa marãgua tembi'u anhetẽ nanhanemboeko ky'ai va'erã meme. Ha'e rami teĩ tembi'u pe “Xemboeko ky'aarã” he'i reve ho'u va'e pe ma nda'evei.

21Ha'eveve xo'o ja'u e'ỹ, vinho jay'u e'ỹ, ha'e mba'eve rei jajapo e'ỹ aguã nhande-irmão kuery reityarã regua, [e'ỹ vy imomboriauarã, e'ỹ vy imokangyarã regua.]

22 Ha'e nunga ha'evea rami reroviaa ma ndepy'a py ae ereko Nhanderuete renonde. Ovy'a ete 'rã gueko ae ojou vai e'ỹ va'e.

23 Ha'e rã amongue ojeroviaa rupi e'ỹ mba'emo ho'u va'e ma ojou vai pyrã ikuai, ojeroviaa rupi e'ỹ ikuai vy. Mba'eta jajeroviaa rupi e'ỹ ri nhandekuai vy jajevavy.

Cristo rami mborayvu rupi jaiko aguã re ijayvua

15 1 Ha'e gui nhande nhanembaraetekueve va'e ma jaropo'aka 'rã ikangy teri va'e ikuaia, nhande ae jaiporta va'e rive jajapo 'rãgue py.

2 Peteĩ-teĩ nhandekuai amboae kuery oipota va'e rupi, iporã va'e anho jajapo nhomombaraetearã.^b

3 Mba'eta Cristo voi ha'e ae oipota va'e rupi e'ỹ oiko raka'e. Ha'e rami 'rãgue py hexe oiko ipara oĩa rami: “Ndere ijayvu rei okuapya ma xere ae ou”, he'ia'gue rami.^c

4 Mba'eta yma ombopara pyre ma Nhanderuete nhanembo'e aguã meme ombopara uka, ipara oĩa re nhaĩ atã ha'e nhandepy'a guaxu vy jajeroviaa rupi nharõ jaikovy aguã.

5 Ha'e gui Nhanderuete nhanemoĩ atãa ha'e nhanembopy'a guaxua va'e ma peẽ voi tapendeapo peteĩ rami meme peikuaa aguã rami, Cristo Jesus rami ete,

6 ha'e rami vy peteĩ rami pendepy'a, ha'e peteĩ'i rami ae peporaei aguã Nhanderuete, nhande-Senhor Jesus Cristo Ru va'e pe.

7 Ha'e nunga rupi nhanhomovaẽ peteĩ-teĩ, Cristo nhanemovaẽmbaague rami ae, Nhanderuete oguerovy'aa aguã rami.

8 Mba'eta aipoe'e pendevy: Nhanderuete omoĩ Cristo judeu kuery pe oikuaa uka aguã anhetẽ rupi meme oikoa, ojapo aguã oreramoĩ kuery pe ijayvuague ojeupitypa aguã rami,

9 ha'e gui amboae regua kuery voi Nhanderuete oguerovy'a okuapy aguã omboaxya re, ipara oĩa rami: “Ha'e nunga rupi amboae regua kuery mbyte xee roguerovy'a vy aporaei 'rã nderery amboetea rupi.”^d

10 Aipoe'i avi: “Peẽ amboae regua kuery, pevy'a avi ke ixupegua kuery reve.”^e

11 Aipoe'ive ju: “Peẽ amboae regua kuery ha'e javi, pemboete ke Senhor. Ha'e javi regua toamboete okuapy.”^f

12 Isaías aipoe'i avi: “Peteĩ henhoĩ'i 'rã Jessé rapokue gui, amboae regua kuery re opena va'erã. Ha'e va'e re vy ha'e kuery ogueroko 'rã oarõ aguã.”^g

13 Nharõ jaikovy aguã Nhanderuete ome'ẽ va'e vy tove pendere tomoĩ pevy'aa ha'e mby'a porã anho, Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ po'akaa rupi pearõ peikovy aguã opa mba'e py.

g 15.12 “Jessé rapo guigua” he'ia ma Jesus Cristo re ijayvu vy (Isaías 11.10).

b 15.1,2 1 Coríntios 10.24; Filipenses 2.3-5 c 15.3 Salmo 69.9

d 15.9 2 Samuel 22.50; Salmo 18.49 e 15.10 Deuteronomio 32.43 f 15.11 Salmo 117.1

Paulo gueko omombe'u porãveague

14 Ha'e gui irmão kuery, xee aikuaa ae peẽ kuery re mborayvu ha'e 'arandua ha'e javi oĩa, joo meme penhomongeta kuaa aguã rami.

15 Ha'e rami avi mba'emo amombe'u porãa rupi kova'e kuaxia ambopara pendeivy, peteĩgue ju ha'e nunga re romoma'endu'a aguã, Nhanderuete xemboaxy vy xemoĩague rami vy.

16 Mba'eta xemoĩ karamboae amboae regua kuery ikuai'a rupi Cristo Jesus pe amba'eapo aguã, mba'eta sacerdote rami amba'eapo Nhanderuete guigua ayvu porã amombe'ua rupi. Ha'e rami rã Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ ha'e kuery oiky'a'o rire Nhanderuete pe ome'ẽmby rami amboaxa aguã, oguerovy'a va'erã.^h

17 Ha'e nunga rupi xee voi Nhanderuete pe amba'eapo aikovya rupi areko Cristo Jesus re vy arovy'a aguã.

18 Ha'e rami avi mba'eve ndarovy'ai 'rã xepo rupi Cristo ae ojapo va'ekue e'ỹ vy. Mba'eta xeayvu ha'e mba'emo ajapoa py Cristo ojapo amboae regua kuery onhe'ẽ rendu aguã rami,

19 Nhe'ẽ Ky'a E'ỹ po'akaa rupi hexa pyrã ha'e nhomondyipaarã ajapoa py. Ha'e rami vy Jerusalém katy'i rupi guive Ilírico yvy peve amombe'u ma Cristo regua ayvu porã.

20 Ha'e rami avi xee anhea'ã aikovy Cristo regua ayvu ndoikuaai teria rupi ju amombe'u aguã, amboae kuery omboypy ma voiague rupi e'ỹ amba'eapo aguã.

21 Mba'eta ipara oĩa rami: “Ha'e kuery pe omombe'u pyre e'ỹ 'rã oexa okuapy, ha'e oendu va'ekue'ỹ 'rã oikuaapa guive”, he'ia rami aiko.ⁱ

Paulo oguata aguã re ijayvuague

22 Ha'e nunga rupi ae mbovykue rei e'ỹ xee roipouxte teĩ nda'evei teri.

23 Ha'e rã aỹ ma ha'ekue rupi amba'eapo aguã jipovei ramo, ha'e peẽ kuery roexaxe ete vy

24 xepy'a Espanha katy aguata vy roipou aguã re. Ha'e rami vy aguata avya rupi avaẽ 'rã peẽ kuerya py, pendekuaia gui peẽ kuery ju xemondoukave aguã aaxea katy, peẽ kuery reve xapy'a'i ri jepe aiko ranhe rire.

25 Ha'e gui aỹ ma Jerusalém katy aa iky'a e'ỹ va'e kuery aipytyvõ aguã.

26 Mba'eta Macedônia ha'e Acaia pygua kuery ma omboaxya rupi peráta omono'õ Jerusalém pygua kuery iky'a e'ỹ va'e iporiaukue'i oipytyvõ aguã.^j

27 Ha'e rami ha'e kuery ojapoxe ete okuapy, “Judeu kuery pe jareve” he'i vy. Mba'eta judeu kuery gui amboae regua kuery Nhe'ẽ guigua ojopy rire ha'evea rami oipytyvõ mba'emo py.

28 Ha'e gui ha'e kuery pe ha'e nungakue araapa ma rire peẽ kuerya py ju 'rã avaẽ Espanha katy aguata avy vy.

29 Xee aikuaa porã peẽ kuerya py aru 'rãa Cristo guigua opa mba'e py penemoingo porãarã.

Ha'e kuery onhembo'e aguã re Paulo ojerureague

30 Ha'e gui irmão kuery, po rami ajerure nhande-Senhor rery rupi, Nhe'ẽ guigua mborayvu rupi guive: Penhea'ã xereve Nhanderuede xepytyvõ aguã re pejerure vy,

31 aa jepe aguã Judéia pygua kuery onhe'ẽ rendu e'ỹ va'ea gui, ha'e Jerusalém pygua iky'a e'ỹ va'e kuery pegua araa rã ha'e kuery ojou porã aguã,

32 ha'e gui Nhanderuede oipotaa rami roipou vy avy'a reve avaẽ aguã peẽ kuerya py, jojavi japytu'u vy javy'a aguã.^k

33 Nhanderuede peteĩ rami nhanemoingo va'e toiko peẽ kuery ha'e javi reve. Amém.

Paulo Febe omovaẽ ukaague

16 ¹Tamombe'u nhanereindy Febe, mba'eta Cencrêia pygua igreja kuery oipytyvõ va'ety oiko.

²Ha'e nunga rupi pemovaẽ porã Senhor rery rupi, iky'a e'ỹ va'e kuery nhamovaẽa rami ae. Peipytyvõ ke oipota va'e ha'e javi py, mba'eta heta re ma opena porã'i va'ekue, xere voi.

Oirũ kuery pe oxaruraague

³Pemombe'u ke xema'endu'aa Priscila ha'e Áqüila pe, mba'eta Cristo Jesus pe amba'eapoa rupi xepytyvõ va'ety ikuai.

⁴Ha'e va'e kuery ma ndojeayvuveikue py ikuai karamboae xere. Ha'e nungakue re arovy'a, ha'e xee anho e'ỹ guive, amboae regua igreja kuery ha'e javi avi.^l

⁵Pemombe'u avi xema'endu'aa ha'e kuery ro py igreja kuery onhemboaty va'e pe. Pemombe'u avi xerembiayvu Epêneto pe. Ha'e va'e ma jypy'i Ásia pygua ojeko me'ẽ raka'e Cristo pe.

⁶Pemombe'u avi Maria peẽ kuery re vy omba'eapo vaipa va'ety pe.

⁷Pemombe'u avi xeretarã kuery Andrônico ha'e Júnias nhuã py aĩ rã xemoirũ va'ekue pe. Ha'e va'e kuery ma apóstolo regua ima'endu'a porãmby ikuai. Xegui ha'e kuery ranhe Cristo pe ikuai raka'e.

⁸Pemombe'u Ampliãto pe voi, Senhor re vy ayvu va'e rã.

⁹Pemombe'u xereve Cristo pe omba'eapo oikovy va'e Urbano pe, ha'e xerembiayvu Estáquis pe guive.

10 Pemombe'u Cristo pegua ojou porãmbý Apeles pe. Pemombe'u avi Aristóbulo ro pygua kuery pe.

11 Pemombe'u xeretarã Herodião pe. Pemombe'u avi Narciso ro pygua kuery Senhor re ikuai va'e pe.

12 Pemombe'u Trifena ha'e Trifosa pe. Ha'e va'e kuery ma Senhor pe omba'eapo va'ety. Pemombe'u xerembiayvu Pérside Senhor pe omba'eapo vaipa avi va'ety pe.

13 Pemombe'u Senhor ojeupe guarã oiporavo va'ekue Rufo pe, ixy pe guive, mba'eta ha'i rami ae xere voi opena karamboae.

14 Pemombe'u Asíncrito, Flegonte, Hermes, Pátrobas ha'e Hermas pe, ha'e gui irmão kuery ha'e kuerya py onhemboaty va'e pe.

15 Pemombe'u Filólogo ha'e Júlia pe, Nereu ha'e heindy pe, Olimpas, ha'e iky'a e'ỹ va'e kuery ha'e kuerya py onhemboaty va'e ha'e javi pe.

16 Pexarura joupe-upe iky'a e'ỹ va'e kuery joayvua rami. Cristo pegua igreja ikuai va'e ha'e javi pygua omombe'u uka okuapy pendeivy oxaruraa.

Nhomongetaague

17 Ha'e gui irmão kuery, ajerure peikuaa pota porã aguã amongue penembo'eague rami e'ỹ, peteĩ rami e'ỹ penemoingoxe vy pendereityxe va'e kuery re. Pejepe'a ha'e kuerya gui,

18 mba'eta nhande-Senhor Cristo pe'ỹ omba'eapo va'e, ojeupe guarã re anho onhea'ã. Ha'e rami vy ijayvu porã'i ha'e joguery merami rive vy ombotavy 'rã onheangu e'ỹ va'e kuery kuraxõ.^m

19 Ha'e rã peẽ kuery penhe'ẽ rendua ma pavẽ oikuaa. Xee voi roguerovy'a avi ha'e rami pendekuaia re. Ha'e rami avi aipota pene'arandu iporã va'e peikuaa aguã, ha'e rã mba'emo vai re ma peikuaa pota eme.

20 Ha'e ramo Nhanderuete mby'a porã me'ëa va'e ma are'ỹ re 'rã omoĩ Satanás pendepy guýry. Pendere toĩ riae nhande-Senhor Jesus nhanemboaxya.

Irũ kuery oxarura ukaague

21 Xepytyvõa Timóteo oxarura uka pendeivy, ha'e gui xeretarã kuery Lúcio, Jasom ha'e Sosípatro guive.

22 Xee Tércio kova'e kuaxia ambopara va'e voi pendeivy axarura avi Senhor rery rupi.

23 Xemovaẽ porã va'ety Gaio oxarura uka avi pendeivy. Ha'e va'e ma igreja kuery ha'e javi omoivaẽ va'ety. Tetã pygua peráta re opena va'ety Erasto ha'e irmão Quarto oxarura uka avi pendeivy.

24 [Peẽ kuery ha'e javive re toĩ riae nhande-Senhor Jesus Cristo nhanemboaxya. Amém.]

Opaa py ijayvuague

²⁵Nhanderuete opo'akaa rupi penemombaraete 'rã Jesus Cristo regua ayvu porã amombe'u aikovy va'e rami vy. Ha'e va'e ayvu ma oikuaa e'ỹ pyre, yma voi ndoikuaa ukai va'ekue.

²⁶Ha'e gui aỹ ma oikuaa uka vy profeta kuery pe ombopara uka, Nhanderuete imarã e'ỹ va'e ojapo ukaague rami vy, ha'e javi regua ojerovia vy onhe'ẽ rendu aguã.

²⁷Nhanderuete peteĩ'i oiko ha'e hi'arandupa va'e toamboetepaa Jesus Cristo rupi, raka'e rã peve ete. Amém.